

З. В. Залібовська-Ільніцька

Культура професійного мовлення фахівців соціальної сфери

Житомир-2026

УДК 364:364-43:316.77]

З-23

Рекомендовано до друку вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка (протокол № 12 від 26 червня 2026 року).

Рецензенти:

К.Я. Климова – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри іноземних мов Поліського національного університету;

О.В. Вознюк – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри англійської мови з методикою викладання у дошкільній та початковій освіті Житомирського державного університету імені Івана Франка;

С.Д. Поплавська – Проректор з навчальної роботи, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри природничих та соціально-гуманітарних дисциплін Житомирського медичного інституту Житомирської обласної ради

Залібовська-Ільніцька З. В. Культура професійного мовлення фахівця соціальної сфери: навчальний посібник / автор З. В. Залібовська-Ільніцька. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2026. – 128 с.

У навчальному посібнику висвітлені теоретичні засади культури професійного мовлення фахівців соціальної сфери, а також надані конкретні рекомендації щодо проведення практичних занять. Розглянуто значення культури професійного мовлення фахівця соціальної сфери в сучасному світі.

Окремі розділи містять навчально-методичний інструментарій щодо підвищення рівня культури професійного мовлення та спілкування фахівців соціальної сфери. Система тестів, словник термінів (українсько-польський) соціального спрямування допоможуть закріпити набуті знання.

Для студентів ВНЗ відповідно ОПП Соціальна робота. Соціальна медіація. першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань І Охорона здоров'я та соціальне забезпечення спеціальності І10 Соціальна робота та консультування, викладачів – усім, хто прагне удосконалити власне мовлення.

©Залібовська-Ільніцька З.В., 2026

©Житомирський державний університет імені Івана Франка

Передмова

Фахівець соціальної сфери відповідно до «Етичного кодексу спеціалістів із соціальної роботи України»¹ здійснює соціальну роботу щодо розвитку потенціалу та можливостей особистості клієнта, мінімізує складні життєві обставини отримувача соціальних послуг, використовуючи засоби мови.

Співпраця з різними установами та громадськими організаціями, розширення партнерських стосунки між працівниками сфери соціальних послуг, забезпечення якісної професійної звітності перед отримувачами соціальних послуг та громадами щодо ефективності й продуктивності роботи шляхом періодичних публічних оглядів якості, результативності та ефективності послуг, що надаються – усе залежить від культури мовлення спеціаліста.

У часи інформаційних змін набагато важливішим є те, на скільки швидко фахівець із соціальної роботи може самовдосконалюватись, змінюватись і пристосовуватись до нової інформації. Фахівцю соціальної сфери часто випадає роль оратора у роботі з отримувачами соціальної послуги, у корпоративних заходах, нарадах, переговорах, у доповідях на конференціях, у лекційних аудиторіях та ін. Сучасні засоби масової комунікації зобов'язують кожного професійного промовця напрацьовувати ефективний риторичний імідж, удосконалювати культуру професійного мовлення.

Численні посібники з української ділової мови допомагають орієнтуватися у теоретичних питаннях, складати ділові папери за зразками.

Пропонований посібник присвячений конкретним проблемам культури мовлення фахівців соціальної сфери. Це, зокрема, стосується культури надання соціальних послуг, ведення переговорів від імені отримувача соціальних послуг, допомоги у наданні інформації з питань соціального захисту населення, використання ресурсів громади у соціальній роботі. Орфографічне редагування теоретичного матеріалу буде корисним для здобувачів.

Ефективність діяльності фахівця соціальної сфери тісно пов'язана з активним, цілеспрямованим використанням мови для спілкування, взаємодії та надання допомоги отримувачам соціальних послуг.

Посібник буде корисним своїм змістом для студентів, викладачів, клієнтів, фахівців соціальної сфери.

автор

¹ Про затвердження Етичного кодексу спеціалістів із соціальної роботи України: Наказ Міністерства України у справах молоді та спорту від 09.09.2005 №1965. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v19656> (дата звернення: 12.05.2026)

ЗМІСТ

Передмова

Розділ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КУЛЬТУРИ ПРОФЕСІЙНОГО МОВЛЕННЯ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ	5
1.1 Опис освітньої компоненти «Культура професійного мовлення фахівців соціальної сфери».....	5
1.2 Професійне мовленнєва діяльність фахівців соціальної сфери в умовах війни.....	8
1.3 Наукові підходи щодо понять «мова», «мовлення», «спілкування», «комунікація», «культура професійного мовлення», «культура професійного спілкування», «корпоративна культура», «риторика», «етикет».....	13
1.4. Структурні особливості мовлення фахівців соціальної сфери.....	17
1.5 Ознаки культури професійного мовлення фахівців соціальної сфери.....	19
1.6 Основні закони правильного мислення фахівців соціальної сфери.....	29
1.7 Засоби корекції мовленнєвої поведінки	36
1.8.Тестові завдання.....	44
Розділ 2 ІНСТРУМЕНТАРІЙ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО МОВЛЕННЯ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ.....	51
2.1 Практичне заняття №1	54
2.2 Практичне заняття №2	58
2.3 Практичне заняття №3	62
2.4 Практичне заняття №4	65
2.5 Практичне заняття №5	68
2.6 Практичне заняття №6	71
2.7 Практичне заняття №7	74
2.8 Практичне заняття №8	77
2.9 Практичне заняття №9	80
2.10 Практичне заняття №10	83
2.11 Практичне заняття №11	85
2.12 Практичне заняття №12	86
2.13 Практичне заняття №13	90
2.14 Практичне заняття №14	93
2.15 Практичне заняття №15.....	95
2.16 Українсько-польський словник соціальних термінів.....	100
Список використаної літератури.....	111
ДОДАТКИ.....	118

Розділ 1 Теоретичні засади культури професійного мовлення фахівців соціальної сфери

Фахівці соціальної сфери, як ключові об'єкти соціальної підтримки і допомоги гет(и,е)рогенним групам населення, реєструють а(с,с)оціальні явища, складні жи(т,тт.)єві обставини осіб, сімей; розробляють комплекси заходів щодо усунення причин і наслідків, зм(и,е)нишують негативний вплив на клієнта; співпрацюють з органами охорони громадського порядку у пита(н,нн)ях ліквідації причин негативних соціальних явищ, консультують отримувачів соціальних послуг та ін... Високий рівень культури проф.(и,е)сійного мовлення фахівців соціальної сфери є одним із основних показників їх конкурентоспроможності.

1.1. Опис освітньої компоненти «Культура професійного мовлення фахівців соціальної сфери»

Здобувачі вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, які навчаються за ОПП Соціальна робота. Соціальна м(и,е)діація сп(и,е)ціальності П10 Соціальна робота та консультування галузі знань І Охорона здоров'я та соціальне забезпечення на першому курсі у другому семестрі вивчають обов'язкову освітню компоненту «Культура професійного мовле(н,нн)я фахівців соціальної сфери», опис якої зображено у таблиці. (див. Табл.1)

Мета вивчення освітньої компоненти «Культура професійного мовлення фахівців соціальної сфери» полягає в формуванні у здобувачів вищої освіти культуру мовлення (усного і писемного), конкретизації і аналізу понять «мова», «мовлення», «спілкування», «комунікація», «культура професійного мовлення», «культура професійного спілкування», «корпоративна культура», «риторика», «етикет»; опанування законів правильного мислення.

Основними завданнями вивчення освітньої компоненти «Культура професійного мовлення фахівців соціальної сфери» є:

- ознайомити здобувачів освіти зі аспектами культури мовлення фахівців соціальної сфери;
- спр(е,и)яти удосконаленню мовле(н,нн)я фахівців соціальної сфери;
- формувати кр(е,и)тичне мислення здобувачів освіти;
- опанувати структурні особл(е,и)вості мовлення фахівця соціальної сфери;
- ознайомлювати їх з основними засобами підвищення рівня якості мовлення.
- реалізовувати у своїй професійній діяльності закони логіки.

Таблиця 1

Опис освітньої компоненти «Культура професійного мовлення фахівців соціальної сфери»

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ОПП / ОНП рівень вищої освіти	Характеристика освітньої компоненти	
		денна форма	заочна форма
Кількість кредитів – 4	I Охорона здоров'я та соціальне забезпечення II0 Соціальна робота та консультування	Обов'язкова	
Модулів – 2	Соціальна робота. Соціальна медіація	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин - 120		I Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи здобувача – 5 год.	перший (бакалаврський)	20 год.	4 год.
		Практичні / Семінарські	
		30 год.	6 год.
		Лабораторні	
		- год.	- год.
		Самостійна робота	
		70 год.	110 год.
		Індивідуальна робота	
- год.	- год.		
		Вид контролю: екзамен	

Комп(и,е)тентності та програмні р(и,е)зультати навчання

Змістовно освітня компонента спрямована на формування здобувачами вищої освіти здатності розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі соціальної роботи:

Здатність розв'язувати складні сп(и,е)ціалізовані задачі у галузі (вказати свою галузь) професійної діяльності.

ЗК2. Здатність зберігати та пр(е,и)множувати моральні, культурні, наукові цінності

СК 2. Здатність прогнозувати п(и,е)ребіг різних соціальних процесів.

СК 4. Здатність до аналізу соціально-психологічних явищ, процесів становле(н,нн)я, розвитку та соціалізації особистості, розвитку соціальної групи і громади.

СК 17. Здатність виявляти і залучати р(и,е)сурси організацій-партнерів з соціальної роботи для виконання завдань професійної діяльності.

СК 18. Здатність до г(и,е)нерування нових ідей та кр(и,е)ативності у професійній сфері.

СК 20. Здатність до сприяння підвищенню добробуту і соціального захисту осіб, здійсн(и,е)ння соціальної допомоги та надання підтримки тим, хто перебуває у складних жи(т,тт.)євих обставинах.

Програмні результати навчання:

ПР 2. Вільно спілкуватися усно і письмово державною та іноземною мовами з професійних питань.

ПР 4. Формулювати власні обґрунтовані судже(н,нн)я на основі аналізу соціальної проблеми.

ПР 17. Встановлювати та підтримувати взаємини з клієнтами на підґрунті взаємної довіри та відповідно до етичних принц(е,и)пів і стандартів соціальної роботи, надавати їм психологічну підтримку й наснажувати клієнтів.

ПР 18. Налагоджувати співпрацю з пр(и,е)дставникам різних професійних груп та громад; викор(е,и)стовувати стратегії індивідуального та колективного пр (и,е)дставництва інтересів клієнтів.

ПР 20. Виявляти етичні д(е,и)леми та суперечності у професійній діяльності та застосовувати засоби суп(и,е)рвізії для їх розв'язання, в тому числі на етапі раннього втручання

1.2. Професійне мовлення фахівців соціальної сфери в умовах воєнного стану

Мовлення у діяльності фахівців соціальної сфери в умовах війни стає тим інструментом, який допомагає мінімізувати проблеми клієнта, надати відповідні соціальні послуги: соціальну адаптацію, соціальну інтеграцію та реінтеграцію, екстрене (кризове втручання), соціальний супровід, представництво інтересів, посередництво, соціальну профілактику, медіацію отримувачів соціальних послуг.

Згідно (з,з)акону України «Про соціальні послуги» визначено основні організаційні та правові засади надання соціальних послуг, які спрямовані на профілактику складних життєвих обставин, подолання та мінімізацію їх негативних наслідків, особам (сім'ям), які перебувають у складних життєвих обставинах.

Зміст діяльності фахівців соціальної сфери у територіальних центрах соціального обслуговування (надання соціальних послуг) р(и,е)гламентується законодавчими актами України.

Війна в Україні внесла корективи у життя жителів громад, у професійну діяльність фахівців соціальної сфери. У територіальних центрах соціального обслуговування (надання соціальних послуг) почали працювати з такими категоріями клієнтів як «внутрішньо переміщена особа», «члени сімей загиблих (померлих) ветеранів війни», «члени сімей загиблих (померлих) Захисників і

Захисниць », «особи, зникли безвісти під час бойових дій», «військові», «сім'ї військових», «ветерани», «мобілізовані».

Як зазначають науковці і практики, значна частина внутрішньо переміщених осіб успішно реалізували себе на особистісному і професійному рівнях (за допомогою державної підтримки) у нових громадах. Складніше адаптуватися до нового місця дітям сімей внутрішньо переміщених осіб, оскільки тривалий час пер(и,е)живали досвід перебування у ситуації збройних дій. Звернемо увагу, що збільшено коло послуг для клієнтів внутрішньо переміщених осіб», «членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни», «членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць», «військових», «сімей військових», зокрема, соціальні послуги безоплатні не залежно від доходів.

Воєнні дії в Україні активізували проблему посттравматичного стресового розладу (ПТСР). Поширеність ПТСР серед осіб, які перебували в зоні воєнних дій (військові та цивільні) зростає вдвічі і сягає 15-20%.² Цей розлад пов'язаний з переживанням події (досвіду війни, насильства, ДТП та ін.). Стійкими симптомами ПТСР є повторювані спогади про пережиту травму, суттєве обмеження життєвого простору, можливі зміни у сприйнятті себе, порушення довіри до людей, здатності концентруватися, навчатися та ін.

Прослідковуються кард(е,и)нальні зміни у спілкуванні, які проявляються у емоційному відстороненні (відмовляння від зустрічей і розмов з близькими, друзями, колегами); емоційній байдужості (втрата відчуття співпереживання або щирості у вираженні емоцій); підвищеній збудливості або агресії (нец(и,е)нзурна лексика може бути частиною захисного цинізму та знеболення

² Кохун О.М., Агаєв Н.А., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Остапчук В.В. Психологічна робота з військовослужбовцями – учасниками АТО на етапі відновлення: Методичний посібник. К.:НДЦ ГП ЗСУ, 2017. 282 с.

жахливих подій, ознакою перевантаження психіки людини); пошкодженні нейронних зв'язків у префронтальній корі, яка відповідає за контроль.

Ураховуємо під час роботи з військовими враховуємо динаміку розвитку негативних станів³: гостра стресова реакція (48-72 години); гострий стресовий розлад (1 місяць); пост(т,тт)равматичний стресовий розладу (з місяці); хронічний посттравматичний стресовий розладу (півроку і більше).

Фахівці соціальної сфери розуміють, що військові, які пройшли через бойові дії змінюються назавжди. «Війна ніколи не зникне із наших голів, усе закарбовується у пам'яті: стрільба, мінометний вогонь. Окремі події, світлини, інколи спливають у голові наче ти тікаєш від самого себе. Намагаєшся забути моменти жаху, а воно тебе все рівно переслідує⁴» Євген, 32 роки.

Часто фахівець соціальної сфери хоче допомогти або дати пораду, не запитуючи дозволу. Це помилка. Ми не завжди знаємо, як краще для інших, і нав'язувати їм свою допомогу або думку не потрібно. Це може призвести до негативних наслідків. Адже не весь наш досвід обов'язково може бути корисним іншим людям. Замість того, щоб нав'язувати свою думку, краще запитати клієнта, чи дійсно йому потрібна допомога.

Будуть доречними такі репліки: «Добрий день, я хотів би вам подякувати за вашу службу. Чи можу я вам розповісти про діяльність (ц, Ц)ентру життєстійкості?»; «Дякую вам за те, що ви захищаєте нашу країну. Чи можу я вам чимось допомогти?».

При цьому варто бути щирим у своїх діях і поважати тих, хто служить.

Військові постійно пер(и,е)бувають у стані готовності. Можуть м(е,и) моволі реагувати на деякі дії, як на загрозу. До таких дій відносимо: різкі звуки, крики, надмірне жестикулювання. Слово може виступати подразником, який

³ Посібник для тренера «Люди з досвідом війни. Гідність. Взаємодія». URL: <https://howareu.com/static-objects/howareu/media/PDF/training-manual.pdf> (дата звернення: 11.03.2025)

⁴ Там же

відновлює спогади про минулий травматичний досвід. Такі причини, стимули називають тригерами. Поняття «тр (е,и)гер⁵» походить від англійського trigger (спусковий гачок, перемикач) розуміється як подія, слово, дія або відчуття, яке миттєво запускає певний ланцюг реакцій: емоційних, фізіологічних, програмних.

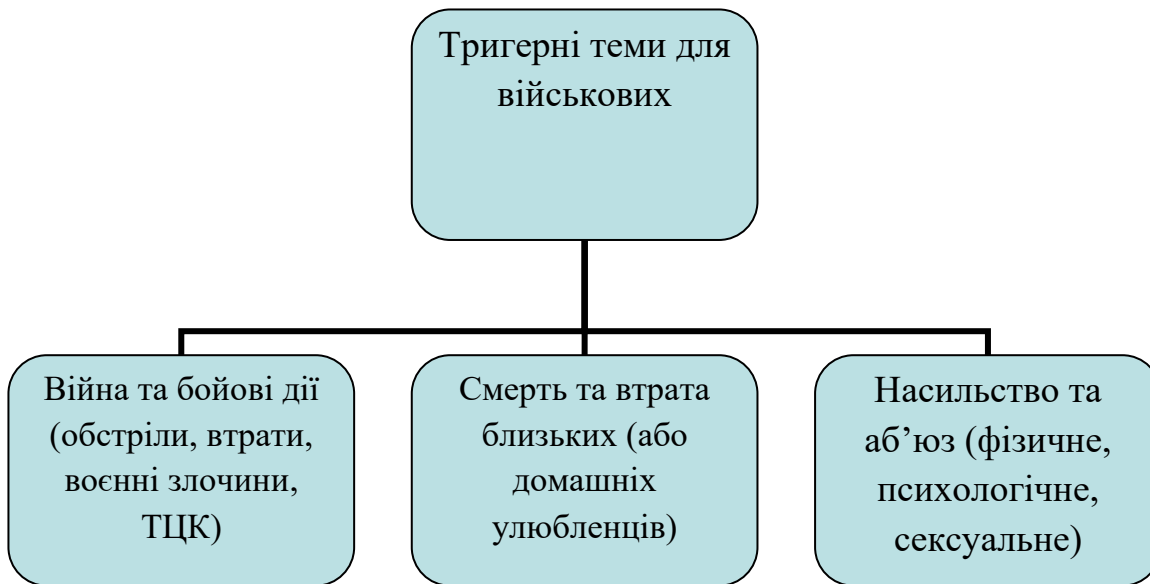
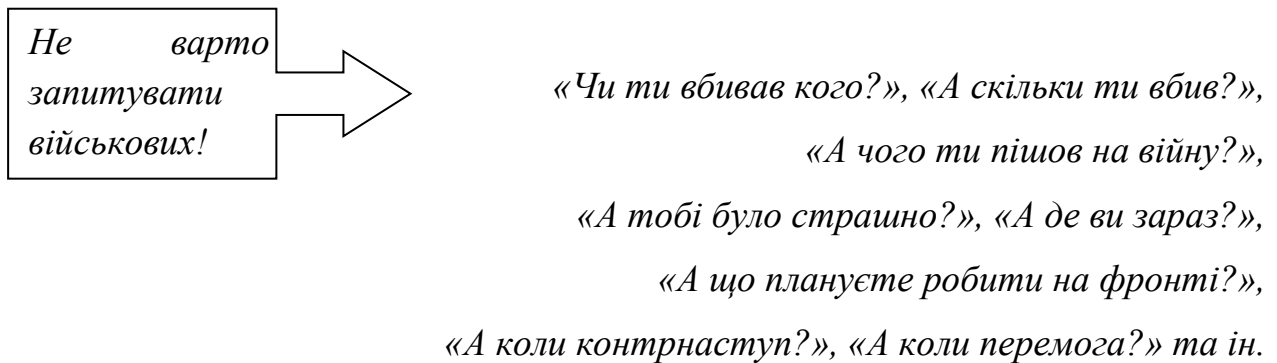

Рис 1.1. Тригерні теми для військових

Звернемо увагу, фахівець соціальної сфери не цікавиться подробицями життя військових на передовій, не розпитує про місії та завдання, д(е,и)слокацію чи побратимів. Запитання про війну про роль у ній цього військового та його побратимів можуть також травмувати його.

⁵ Тригер. Словотвір. Словник. RL: <https://slovotvir.org.ua/words/tryher-psykholohiia> (дата звернення: 12.03.2026)

Потрібно уникати тем політики та релігії, фінансів та боргів, справ(и,е)дливості та д(е,и)скримінації (расизму, сексизму, гомофобії), провини, які можуть викликати бурхливу реакцію чи спровокувати негативні дії.⁶

Військові вміють говорити, можуть поділитися деякою інформацією, розуміють, що можна казати, а про що ні. Часто фахівці соціальної сфери задають багато запитань, забуваючи просто слухати клієнта. Правильно слухати клієнта – це намагатися зрозуміти його. Реком(и,е)ндуємо під час активного слухання використовувати репліки: «Чи правильно я розумію, що..?», «І що це означає?», «Чому це важливо?». Коли взаємодіємо з клієнтом, то використовуємо такі репліки: «ми чуємо і ми приймаємо», «ми йдемо поруч», «ми почнемо говорити, коли пройде час», «ми слухаємо», «ми допомагаємо почати розуміти проблему».

Бувають моменти, що потрібно просто посидіти в тиші, дати час, щоб клієнт звик і зміг розкритися.

Отже, під час надання соціальних послуг населенню в умовах війни фахівець соціальної сфери орієнтується на запити клієнтів, використовує свої комп(и,е)тентності та дотр(е,и)мується культурою професійного мовлення.

⁶ Тактична комунікація для військових. Як ти, брата? URL: <https://yaky.com.ua/tkv#manual> (дата звернення: 17.03.2026)

1.3 Наукові підходи щодо понять «мова», «мовлення», «спілкування», «комунікація», «культура професійного мовлення», «культура професійного спілкування», «корпоративна культура», «риторика», «етикет»

Фахівець соціальної сфери (молодіжний фахівець, соціальний медіатор), як ділова людина, зобов'язаний якісно володіти українською мовою як державною, швидко приймати рішення, удосконалювати власне мовлення, взаємодіяти з отримувачами соціальних послуг у конкретному часовому й просторовому вимірі. Вивчення інших мов (англійської, польської, німецької, французької та ін) сприятиме інтелектуальному розвитку спеціаліста, підвищенню його комунікативної компетентності. Розглянемо деякі підходи до базових понять «мова».

Комунікативно-лінгвістичний підхід до поняття «мови як засобу спілкування».

Мова в значенні найважливішого засобу людського спілкування має різні модуси свого існування. Швейцарський лінгвіст Фердінанд де Сосюр⁷ (1857-1913 рр) виділяв два модуси (від лат. *modus* — міра, спосіб, вигляд) існування явищ мови: *власне мову* – потенційну систему об'єктивно існуючих, соціально закріплених знань, які співвідносять поняттєвий зміст і типове звучання, а також систему правил їх сполучуваності й уживання і *мовлення* – конкретну реалізацію одиниць і категорій мови; говоріння, яке має плин у часі й звукову писемну, або внутрішню форму вияву. Під мовленням розуміють як власне процес говоріння (писання, обдумування), так і його результат (дискурс, тексти, його частини), які фіксуються пам'яттю або на письмі. Мова і мовлення утворюють єдиний феномен людської мови.

⁷ Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : [підручник.] / Флорій Сергійович Бацевич. К. : Академія, 2004. 334 с.

У «Великому тлумачному словнику сучасної літературної мови» за редакцією В. Бусла поняття «мова» визначається як «здатність людини говорити, висловлювати свої думки; сукупність довільно відтворюваних загальноприйнятих у межах даного суспільства звукових знаків для об'єктивного існування явищ і понять, а також загальноприйнятих правил комбінування у процесі вираження думок; мовлення властиве кому-небудь; манера говорити; розмова, бесіда; публічний виступ, промова; те, що виражає собою яку-небудь думку, що може бути засобом спілкування» .

На думку Людмили Іванівни Бондарчук⁸, мова відкривається перед кожною діловою людиною як джерело загальної розумової культури, невичерпної моральної сфери \

Наголосимо, що рух гуманітарної думки другої половини ХХ-ХХІ століття засвідчив, що категорії мови і мовлення є недостатніми для розуміння сутності мови як найважливішого засобу спілкування. Саме тоді виокремлено таке важливе поняття як комунікація – незмінна основа свідомості людей, пізнання, суспільного буття загалом. Людина не може існувати поза комунікацією, бо її сутність значною мірою виявляється у спілкуванні з подібними собі. І в цьому аспекті людину розглядають як результат її спілкування з іншими людьми як інтер-суб'єктивне створіння.

У філософії активно стверджується думка, що комунікація – універсальне надбання людства й універсальна реальність суспільного існування. Жодна суспільна загальнозначуща справа неможлива за її колективним (комунікативним, опосередкованим, публічним) визнанням, тобто суспільною легітимізацією (легітимація (від лат. *lex, legis, legitimus, legitima, legitimum* — закон, законний, правомірний, належний, пристойний, правильний, дійсний)).

⁸ Бондарчук Л.І. Культура ділового мовлення : Навчальний посібник. Житомир: «Полісся», 2005. С.232

Часто у побутовому мовленні, а іноді у науковій літературі спілкування ототожнюють з комунікацією. Однак поняття «спілкування» є більш загальним, а «комунікація» – конкретним, що позначає лише один із типів спілкування.

За Флорієм Сергійовичем Бацевичем⁹, спілкування – це сукупність зв'язків і взаємодій людей, суспільств, суб'єктів (класів, груп, особистостей), у яких відбувається обмін інформацією, досвідом, уміннями, навичками та результатами діяльності [4;.27]. Структура спілкування охоплює всі можливі типи процесів взаємозв'язку і взаємодій людей: інформаційний (обмін інформацією), інтерактивний (зв'язки і впливи учасників) і перцептивний (сприйняття органами чуттів). Схематична структура спілкування на рис 1.

Рис.1 Зміст поняття «спілкування»

Функції спілкування (від лат. function - виконання, здійснення) - це зовнішній прояв властивостей спілкування, ті завдання, які воно виконує у процесі діяльності індивіда в соціумі. Відомий фахівець з теорії та практики

⁹ Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : [підручник.] / Флорій Сергійович Бацевич. К. : Академія, 2004. 334 с.

комунікативної лінгвістики Ф.С. Бацевич виокремлює такі функції спілкування.

- контактну (встановлення атмосфери обопільної готовності передавати сприймати інформацію та підтримувати зв'язок до завершення акту спілкування;

- інформаційну (обмін інформацією, запитаннями і відповідями);

- спонукальну (заохочення адресата до певних дій);

- координаційну (узгодження дій комунікантів);

- пізнавальну (адекватне сприйняття і розуміння змісту повідомлень); - емотивну (обмін емоціями);

- налагодження стосунків (розуміння свого місця в системі рольових, статус них, ділових, міжособистісних стосунків).

Усі ці функції між собою тісно взаємодіють у процесі спілкування. Професійне спілкування у сфері ділових взаємостосунків репрезентує й інші функції:

- інструментальну (отримання і передавання інформації, необхідної для здійснення певної професійної дії, прийняття рішення);

- інтегративну (засіб об'єднання ділових партнерів для спільного комунікативного процесу); - функцію самовираження (демонстрування особистісного інтелекту і потенціалу);

- трансляційну (передавання конкретних способів діяльності); - функцію соціального контролю (регламентування поведінки, а іноді (коли йдеться про комерційну таємницю) й мовної акції учасників ділової взаємодії);

- функцію соціалізації (розвиток навичок культури ділового спілкування); - експресивну (намагання ділових партнерів передати і зрозуміти емоційні переживання один одного.)

Функції комунікації визначають її роль в суспільстві.

1. Комунікація як міжособистісний (соціальний процес) і вид соціальної діяльності є одним із найважливіших чинників формування суспільства. У ньому вона виконує «цементуючу роль».

2. Комунікація – найважливіший «механізм» формування інваліда як соціальної особистості, пов'язаної з конкретним етносом, його культурою, психологією, специфікою сприйняття, світобачення.

3. Комунікація загалом сформувала людину, виділила її зі світу тварин, сприяла розвитку розуму як одного з найважливіших центрів сприйняття та осмислення світу.

4. Комунікація є засобом корекції соціального вияву індивіда або групи.

5. Комунікація забезпечує існування соціальної пам'яті, зберігання й передавання інформації між генераціями і в межах однієї генерації.

6. Комунікація сприяє синхронізації життя суспільства у часі і просторі.

Отже, комунікація постає найважливішим чинником соціальної організації суспільства, складовою щоденного життя кожної людини.

1.4. Структурні особливості мовлення фахівців соціальної сфери

Структурні особливості мовлення фахівців соціальної сфери визначаються необхідністю поєднання офіційно-ділового, наукового та розмовного стилів для ефективної взаємодії.

До основних структурних та комунікативних особливостей належать:

- Діалогічність та комунікативна спрямованість: Мовлення орієнтоване на налагодження контакту з клієнтом, з'ясування проблем та їх розв'язання.
- Логічність та послідовність: Використання чітких структур для аргументації, професійного впливу та консультування.

- Професійна термінологія: Використання спеціальної лексики з галузі соціальної роботи, педагогіки та психології.
- Полікультурність: Врахування різноманітності, дотримання норм поведінки, необхідних для взаємодії у багатокультурному суспільстві.
- Емпатійність: Мовлення спрямоване на встановлення довірливих стосунків, емоційна підтримка клієнта.
- Нормативність: Дотримання мовних норм (лексико-граматичних, фонетичних), що формує мовну компетентність.

Варто зазначити, що мовлення буває усним (говоріння/аудіювання) та писемним (читання/письмо), а також поділяється на діалог і монолог.

Основні складові мовленнєвої діяльності фахівців соціальної сфери: сприймання й розуміння усної мови на слух (слухання клієнта під час консультування); продукування усного мовлення (надання інформації клієнту); сприймання писемного тексту (вивчення законодавчих актів); створення письмового тексту (написання звітної документації, розробка програм, методичних рекомендацій).

Приклади створення письмового тексту фахівцями соціальної сфери, які працюють у ліцях (дані змінено):

Інформаційне повідомлення, яке направляється для відділу поліції ГУНП в певній області, Начальнику служби (управління) у справах дітей, Департаменту освіти відповідної міської ради, директору міського центру соціальних служб міської ради

Інформаційне повідомлення

Адміністрація загальноосвітньої школи I-III ступенів №79 м. Житомир просить вжити заходи щодо вияснення перебування дитини.

З 28 листопада по даний час Петренко Дарина Костянтинівна (13.12.2020 року народження), учениця 3-Д класу, не відвідує школу.

27 листопада 2021 року мати, Петренко Ірина Сергіївна (тел. 0980844443) (з телефону знайомого) повідомила класовода (Гузенко Олену Анатоліївну), що у дитини болить зуб.

Уже два дні мати, Петренко Ірина Сергіївна (тел. 0980844443) не виходить на зв'язок, довідку про стан здоров'я не принесла.

Члени психологічної служби школи і класовод відвідали 29 листопада 2026 року (акт обстеження від 29.1.2026) родину за адресою: м. Житомир, вул. Шевченко 115, кв. 34.

За зазначеною адресою нікого не було дома.

1.5 Ознаки культури професійного мовлення фахівців соціальної сфери

Культура мовлення фахівців соціальної сфери є важливим показником стану їх моральності, духовності, культури взагалі. Через високу культуру мовлення фахівців соціальної сфери проявляються невичерпні прихованні сили української мови, а саме: її багатогранність, цілюща сила позитивного впливу на людину в умовах війни, емоційна підтримка, відновлення почуття безпеки, соціальна ідентичність.

Шляхів мовленнєвої удосконаленості описано науковцями і практиками немало, проте кожен із них починається з любові до української мови.

Найважливішою ознакою культури професійного мовлення фахівців соціальної сфери є дотримання норм сучасної української мови (орфоепічних, лексико-фразеологічних, словотворчих, морфологічних, синтаксичних та стилістичних).

Ефективність культури мовлення фахівця соціальної сфери полягає не тільки в глибоких знаннях і аналітичному мисленні, а й бездоганній дикції й добре поставленому голосі.

За узагальненнями Г. Є. Стасько, О. Д. Шуляр, М. Ю. Сливоцького та ін¹⁰ зробимо екскурс в процес творення звуку. Будь-які звуки, як відомо, характеризуються висотою, силою, тембром і тривалістю. Крім цього, голос людини ще наділений такими якостями, які, переважно, характеризуються різними порівняннями, епітетами, метафорами: голос легкий чи, навпаки, важкий; округлий чи плоский; м'який чи жорсткий, різкий; металічний чи матовий; грудний чи головний; опертий чи неопертий, прямий; далекий чи близький і т.п. Розрізняють голоси «затиснені», тремольовані, гнусаві, гудкоподібні та ін.. Уся ця різноманітність голосу, з точки зору акустики, створюється зміною в часі саме основних його характеристик: висоти, сили, тембру і тривалості, оскільки зміна цих якостей звуку: частоти коливань, їх амплітуди і спектру складного звуку в певній часовій тривалості надає йому конкретних виразових якостей.

Висота звуку¹¹ – це суб'єктивне сприйняття частоти коливання. Чим частіше відбуваються періодичні коливання повітря, тим вищий звук утворюється. Висота звуку, тобто, частота ущільнення (згущення) і розрідження повітря, народженого в гортані, власне, в голосових зв'язках (складках) людини, залежить від того, скільки змикань і розмикань здійснюють голосові складки в процесі коливання і скільки, відповідно, порцій ущільненого підв'язкового повітря вони пропустять. Інших механізмів, здатних змінити висоту звуку в організмі людини немає. Яка б не була частота звукових коливальних рухів, швидкість, з якою вони переміщуються в повітрі, залишається однаковою (при +18 градусів за Цельсієм, вона дорівнює 342 м/сек).

¹⁰ Голос людини та вокальна робота з ним : монографія /[Г. Є. Стасько, О. Д. Шуляр, М. Ю. Сливоцький та ін.]. – ІваноФранківськ : Видавництво Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2010. 336 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/pv/2911.pdf> (дата звернення: 15.03.2026).

¹¹ Там же.

Відстань між двома сусідніми хвилями, тобто, між двома сусідніми ущільненнями чи розрідженнями повітря називається довжиною хвилі. Частота коливань і довжина хвилі перебувають в обернено пропорціональній залежності. Їх утворення завжди дорівнює 342 м/сек, відповідно, знаючи частоту коливань, можна вирахувати довжину хвилі і навпаки. Довжина хвилі відображає ту якість, що і частота, тобто, висоту звуку. Довгі хвилі і рідкі коливання – це низькі звуки; короткі хвилі і часті коливання – високі. Довжини хвиль виражаються в метрах чи сантиметрах і т.д., а частота коливань – в кількості повних коливань (періодів) в секунду, так званих герцах(Гц). Отже, період – це час повного коливання. Чим менша частота коливань, тим довший період кожного коливання. Частоти хвиль, що використовуються в мовленні, охоплюють порівняно невелику частину звукового діапазону, котрий здатне сприйняти вухо. Переважно вухо сприймає від 16 до 20 000 Гц, звуковий діапазон співаків розповсюджується найчастіше від 60–70 Гц (низькі ноти баса)¹² до 1200– 1300 Гц (високі ноти сопрано), що відповідає довжинам хвиль від 5,7 –4,8 до 0,28–0,26 м. Мі-бемоль великої октави (басове) дорівнює 75 Гц і довжині хвилі 4,5 м. Високе До тенора – 512 Гц, що відповідає довжині хвилі в 60 см. А високе До сопрано – 1024 Гц, що відповідає довжині хвилі в 30 см. Ці цифри, на думку вчених, дозволяють відповісти на запитання, як вестиме себе звукова хвиля при з перешкодами, оскільки, співвідношення довжини хвилі і розмірів перешкоди визначають поведінку звукових хвиль. У співаків існує досить конкретна уява про здатність конц(и,е)нтрувати «збирати» звук, посилати його в різні ділянки м'якого піднебіння, спрямовувати звуковий потік в потрібне місце, подібно до того, як можна лупою зібрати сонячний промінь чи відбити його в бажаному напрямку дзеркалом. Особлива роль належить в цьому розумінні м'якому піднебінню і надставній трубці (рото/глотковій порожнині).

¹² Там же

За дослідженнями акустиків¹³ відображення є можливим тільки для тої частини звукової енергії, яка сконцентрована у високих обертонах співацького голосу (обертон – з нім. означає – верхній тон. Це – часткові тони, що разом з основним тоном входять до складу музичного звука. Склад об(и,е)ртонів визначає тембр звука.

Отже, чим вищі обертони голосу, тим повніше вони відбиваються від піднебіння і інших стінок рото/глоткового каналу.

Сила звуку, як інтенсивність звучання голосу – це суб'єктивне сприйняття розмаху коливальних рухів, його амплітуди. Амплітуда не залежить від частоти звуку. Сила оцінюється слухом як гучність, але гучність – поняття емоційне, і в процесі адаптації слуху вел(е,и)чина гучності зменшується при незмінній інт(и,е)нсивності звучання джерела, оскільки вухо адаптується до гучності. Сила звуку вимірюється в децибелах, номінальною для сприйняття вважається величина від 0 дБ (нижня межа слухового сприйняття) до 130 дБ (межа больового відчуття). Вище цих показників відчуття звуку блокується больовим відчуттям, вимагаючи термінового захисту слухового апарату від перевантажень.

Сила звуку¹⁴, як і його висота, народжується в гортані і зростає із збільшенням підзв'язкового тиску. Чим більший натиск порцій повітря, яке проривається крізь голосову щілину, тим більша енергія, яку вони несуть, більше ущільнення і розрідження, що наступає за ним, тобто, більша амплітуда коливань частинок повітря, і їх тиск на барабанну перетинку вуха.

Збільшений підзв'язковий тиск є, власне, тим енергетичним рез(и,е)рвуаром, який насичує звукову енергію, що виникає в голосовій щілині. Сила звукових хвиль потім швидко зникає. Коефіцієнт корисної дії (ККД)

¹³ Там же

¹⁴ Там же

голосового апарата дуже низький. Основна ж частина поглинається всередині організму, викликаючи вібрацію тканин голови, шиї, грудей. Внаслідок цього великого значення набувають всі механізми, здатні підвищити ККД. В цьому і полягає так звана правильна постановка голосу, в результаті якої при найменшій затраті м'язової енергії кваліфіковані співаки отримують максимальний акустичний ефект, а недосвідчені співаки навпаки, тратять багато зусиль з малим акустичним ефектом. Сила звуку вимірюється в одиницях – децибелах. Людський слух здатний сприймати дуже великі звукові градації. Найсильніші звуки, що сприймаються слухом, є сильнішими за найслабші в 100000000000000 разів¹⁵.

Тембр є найскладнішою якістю голосу. Музичні тони, як і більшість звуків, що нас оточують – це складні тони, які складаються з коливань різної частоти і сили. В складному звуці розрізняють основний тон, який визначає висоту, і часткові тони, або обертони, які вкупі створюють абсолютно конкретний тембр, тобто, характер звучання. Будь-яке пружне тіло коливається не тільки всією довжиною, але й створює коливання окремими частинами. Кожна частинка, яка коливається, штовхає навколишнє повітря з властивою їй частотою, що і породжує обертони. Амплітуда часткових коливань зменшується із збільшенням рівня обертопу. Часткові коливання, що в кілька разів перевищують основний тон, називаються гармонічними або гармоніками. Обертон, частота якого вдвічі вище основного тону, звучить октавою до нього і зветься октавною гармонікою. Той, що втричі вище основного тону, звучить квінтою через октаву і т. д. При коливанні пружного тіла всі його часткові коливання здійснюються одночасно, кожне з них створює звукові хвилі властивої їм частоти. Таким чином, від струни, що коливається розповсюджується серія хвиль – обертонів, які сприймаються як певне

¹⁵ Там же

забарвлення звучання, тобто, як тембр голосу. Кількість обертонів може бути дуже великою. У вихідному тембрі, що виникає в голосовій щілині, їх налічується кілька десятків. Якщо всі обертони складного звуку відобразити графічно у вигляді стовпчиків так, щоб висота стовпчика виражала величину амплітуди відповідного обертопу, то можна отримати спектр складного звуку.

Таким чином, вивчаючи спектр будь-якого звуку, ми, практично, бачимо його тембр. (У,В)перше музичні звуки і звуки голосу досліджувались відомим вченим Гельмгольцем за допомогою сконструйованого ним набору порожніх кульок-резонаторів. Резонатори Гельмгольца¹⁶ – це скляні кулі, які з одного боку мали отвір, а з іншого – невелику конусоподібну трубку. Кожна з цих куль здатна резонувати на звук певної висоти. За допомогою них Гельмгольц вперше відкрив характеристичні підсилені обертони того чи іншого голосного звуку. Як відомо, звукові коливання можна перевести в коливання механічні, електричні і їх записати. Такий запис вперше здійснив Едісон.

Саме дикція та голос виступають основними інструментами вербальної комунікації, забезпечують виразність, чіткість, емоційну переконливість повідомлень.

Чітка дикція впливає на точність передачі інформації, її зрозумілість, а голос викликає довіру та увагу до повідомлення, формує емоційний зв'язок із отримувачами соціальних послуг.

Дикція є основою зрозумілого мовлення. Чіткість і правильність вимови – це важливий аспект культури мовлення фахівців соціальної сфери. Вона дозволяє передати інформацію повністю, достовірно, не допускаючи спотворення змісту через нечітку артикуляцію або неправильну вимову слів.

¹⁶ Там же

Голос¹⁷, своєю чергою, – ключовий інструмент для встановлення емоційного зв'язку фахівця соціальної сфери із отримувачем соціальної послуги (б(и,е)н(и,е)фіціаром, клієнтом). Його гучність, інтонація, тембр, швидкість мовлення впливають на сприйняття. Якщо голос добре поставл(и,е)ний, він здатний зацікавити аудиторію, підкреслити важливість повідомлення, викликати довіру. Такий голос повинен приємно звучати, чисто і виразно при будь-яких змінах тону, тембру, гучності мови.

Важливо фахівцю соціальної сфери набути й таких властивостей голосу, як звучності, що вплине на інтонаційне багатство мовлення, досягне відповідного темпу, розмаху, тобто вміння спрямувати звук до потрібного місця, довести до кожного слухача. Цих якостей голосу можна набути в процесі тренувань.

Дикція та голос мають інтегративний характер у діяльності фахівців соціальної сфери, тому що формують загальне враження від мовлення надавача соціальної послуги. Передусім дикція забезпечує зрозумілість і чіткість висловлювань. Гарна дикція зменшує ризик викривлення сенсу повідомлення, дозволяє уникати плутанини в сприйнятті певної інформації. Фахівці соціальної сфери мають розуміти, що навіть цікавий матеріал може втратити свою цінність, якщо його не розуміють через погану дикцію. Голос також допомагає акцентувати увагу на важливих моментах, передати емоційне забарвлення повідомлення й підтримувати інтерес отримувачів соціальних послуг. Він повинен бути мелодійним, приємним для сприйняття, з правильною інтонацією та відповідним тембром.

Над дикцією і голосом необхідно постійно працювати, регулярно виконуючи спеціальні вправи: артикуляційну гімнастику, читання текстів, скоромовок уголос із контролем чіткості звуків.

Потрібно розвивати силу голосу, діапазон, контролювати дихання, уникати монотонності та надмірного напруження. Дикція та голос – тісно пов'язані складові. Вони формують загальне враження від мовлення фахівця соціальної сфери та сприяють створенню його професійного іміджу. Крім того, правильне володіння цими елементами техніки мовлення підвищує впевненість фахівця соціальної сфери в собі та покращує якість його роботи, незалежно від того, чи це консультація з отримувачем соціальної послуги віч-на-віч, чи проведення тренінгу з групою клієнтів, чи збір інформації, чи виступ перед членами певної громади.

До основних вимог належить передусім чіткість і зрозумілість мовлення. Щоб досягти цієї мети, потрібно уникати поспішності, «проковтування» закінчень слів, нечіткого вимовляння звуків. Саме чітка дикція дозволяє без зусиль розпізнавати слова навіть при складних умовах сприйняття, якщо, наприклад, заважає шум. Також у процесі мовлення має бути грамотна та правильна вимова. Мовлення фахівця соціальної сфери має бути бездоганим, виразним та інтонаційно різноманітним, адже одноманітне мовлення швидко втомлює слухача.

Змінюючи інтонацію, темп і гучність, працівник медіа наголошує на основних акцентах повідомлення, привертає увагу до важливих деталей і підтримує зацікавленість аудиторії. Необхідною вимогою є також контроль над тембром і гучністю голосу, адже голос має бути приємним, не надто низьким або високим, мати природну мелодійність. Важливо уникати надмірного напруження чи занадто тихого мовлення, тобто вміти регулювати гучність. Ефективне спілкування з аудиторією забезпечує стійкість і витривалість голосу. Наприклад, тривала робота з клієнтами потребує від фахівців соціальної сфери вміння зберігати якість голосу навіть за умов значного навантаження, тому потрібно дбати про здоров'я голосових зв'язок і практикувати правильне дихання.

Науковці вважають¹⁸, що потрібно дотримуватися певних вимог до голосу: він не повинен мати таких дефектів, як невимова окремих звуків, заїкання, шепелявість, загальна слабкість; усі звуки потрібно вимовляти відповідно до правил орфоєпії; бути чітким, виразним, упевненим, що зробить мовлення переконливим і сприятиме позитивним емоціям у слухачів

Та все ж багато журналістів на початку своєї діяльності мають певні труднощі, що впливають на якість їхнього мовлення. Серед найбільш поширених проблем виокремимо «ковтання» закінчень або нечітку вимову окремих звуків, надто швидкий або надто повільний темп мовлення, відсутність виразності й емоційності в мовленні, непотрібне напруження голосу, що викликає швидку втому або дискомфорт, а також відсутність інтонаційної виразності, монотонність.

Першим кроком до усунення цих недоліків з метою підвищення ефективності комунікації та професійної компетентності є їх усвідомлення, а далі використання спеціальних вправ і технік, що спрямовані на вдосконалення дикції та голосу. Це можуть бути дихальні вправи, адже правильне дихання – основа якісного мовлення, а діафрагмальне дихання знижує напруження, допомагає контролювати силу голосу, сприяє його витривалості. Також важлива артикуляційна гімнастика.

Зробити дикцію чіткішою, а рухи артикуляційного апарату точнішими допоможуть спеціальні вправи для губ, язика, щелепи. Особливу роль у чіткій дикції займає артикуляція кожного звука, яка відбувається через різне положення губів, язика, піднебіння, нижньої щелепи, рухи яких ми контролюємо.

¹⁸ Донченко Н. Постановка мовного голосу як основа опанування артистом майстерністю словесної дії. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2018. № 1. С. 164–168.

На думку науковців¹⁹, саме завдяки правильності артикуляції голосних і приголосних звуків досягається виразність і чистота дикції, а звуки, що утворюються за допомогою мовленнєвого апарату, – це результат обумовленої артикуляції. «Артикуляція є результатом рухливості губ, нижньої щелепи, м'якого піднебіння, глотки, надгортанника, гортані й дихальної системи. Роботу над усуненням недоліків вимови варто розпочинати з перевірки й вироблення правильної артикуляції кожного звука».

Важливо для вдосконалення голосу й дикції читати тексти вголос, оскільки найефективнішими способами розвитку цих компонентів техніки мовлення є читання з акцентом на виразність, правильність вимови та інтонацію; запис на сучасні гаджети з метою аналізу власного мовлення, що дозволить побачити недоліки й відстежити прогрес у їх подоланні. Можна, звичайно, займатися з фахівцями, пройти курси з техніки мовлення, отримати логос(и,е)дичні консультації, що покращать голосові та мовленнєві навички. Виконання практичних вправ, постійна робота над дикцією та голосом, а також використання сучасних технік тренування допоможуть досягти професійного рівня володіння цими інструментами. Інд(е,и)відуальний підхід до розвитку дикції та голосу сприятиме створе(н,нн)ю унікального стилю майбутнього журналіста, що дозволить виділитися серед інших, а також підвищити ефективність роботи з отримувачем соціальних послуг.

Відтак удосконалення дикції та голосу є важливим фактором професійного мовлення професіоналів й визначає якість та ефективність комунікації з аудиторією²⁰. Робота над чіткою дикцією забезпечить зрозумілість і точність передачі інформації, а поставл(и,е)ний голос налагодить

¹⁹ Башманівська Л.А., Башманівський В.І. Дикція й емісія голосу. Виразність професійного мовлення журналіста: навч.-метод. посібн. для самостійної роботи студентів і дистанц. навч. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2022. 108 с.

²⁰ Башманівська Л.А. Пишу диктанти самостійно :практикум для самопідготовки абітурієнтів / Любов Андріївна Башманівська. Житомир.: Вид-во ЖДУ ім.Івана Франка, 2006. 103 с.

емоційний зв'язок із слухачами. Виконання практичних вправ, постійна робота над своєю дикцією та голосом, використання сучасних технік тренування сприятимуть досягненню професійного рівня володіння цими елементами техніки мовлення, розвиток яких має стати невід'ємним компонентом постановки професійного мовлення фахівців соціальної сфери.

1.6 Основні закони правильного мислення фахівців соціальної сфери

У професійному мовленні фахівців соціальної сфери значну роль відіграють закони логіки.

Логіка вивчає структуру та принципи функціонування мислення. Мислення – це злагоджений процес, який оперує певним матеріалом відповідно до певних правил.

Логіку цікавить передовсім правильне міркування. Тільки правильно побудована думка цінна для пізнавального процесу та освоєння людиною навколишнього світу. Тому логіка напрацьовує правила побудови правильної думки, коректного відображення картини світу та виведення істинних висновків із результатів пізнання. Хибне міркування цікавить логіку виключно в контексті боротьби з логічними помилками. Якщо логіка й вивчає помилки, то вона це робить тільки для того, щоб унаочнити різновиди хибних думок і показати, як не можна будувати міркування.

Поняття творяться розумом, а, отже, вони також можуть опрацьовуватися розумом. Способи опрацювання понять називають операціями над поняттями. Деякі операції над поняттями були відомими традиційній логіці здавна; вони здійснюються над поняттями поодиночі. Інші були відкриті з виникненням сучасної математичної логіки, і походять від ототожнення обсягу поняття з множиною. Вони здійснюються над кількома поняттями водночас. До першої групи операцій над поняттями належать узагальнення, обмеження та поділ понять. Узагальненням поняття називають операцію, унаслідок якої шляхом віднімання ознак зменшується зміст поняття та збільшується його обсяг. При

узагальненні поняття перетворюється з більш конкретного на більш загальне. Зміст кожного поняття складається з ознак: родової та видових. Забираючи одну чи більше видових ознак, зміст поняття зменшується, оскільки стає менше ознак, які до нього входять. При цьому, відповідно до закону оберненого відношення змісту і обсягу, обсяг поняття збільшується. Операція узагальнення скерована від видових понять до родових, а обсяг родового поняття завжди більший, аніж обсяг видового, оскільки обсяг родового включає в себе обсяги всіх понять, які є його видами. Умовно абстрагування можна назвати побічним ефектом узагальнення.

Обмеженням називають логічну операцію, у ході якої шляхом додавання видових ознак поняття з меншим змістом, але більшим обсягом перетворюється на поняття з більшим змістом, але меншим обсягом.

Поділом поняття називають таку операцію, унаслідок якої утворюються поняття, які є видами поняття, яке піддається поділу. При операції поділу поняття виокремлюють усі види поняття, відповідно до способу поділу. Традиційно розрізняють три різновиди поділу поняття: поділ за видотвірною ознакою, дихотомічний поділ та класифікація. Перші два типи не викликають дискусій щодо їх приналежності до різновидів поділу понять. Натомість, щодо класифікації серед логіків точаться дискусії на предмет її приналежності до різновидів цієї логічної операції. Однак, зважаючи на неабияку роль у пізнанні, ми схильні її виокремлювати серед інших типів поділу поняття та аналізувати окремо.

Поняття в мові виражається за посередництвом слова. Слово характеризується двома ознаками: воно має план вираження, тобто фонетичну (звук) та графічну (письмо) оболонки, і план змісту, тобто воно виконує функцію позначення чогось. Слово – це знак, який окреслює думку. Оскільки слово є знаком, важливо простежити специфіку слова як знака. Знаки (сигнали) бувають двох видів: природні та конвенційні. Природні знаки пов'язані зі

своїми детонатами (позначуваним) у силу своєї природної конституції. Наприклад, дим є природним знаком вогню. Конвенційні знаки утворені внаслідок конвенції, домовленості людей щодо використання якогось вираження на означення певної реальності. Наприклад, чорний колір означає траур. Слова є конвенційними знаками, оскільки жодне слово не впливає з природи свого детоната, а його використання в певному сенсі є наслідком історично-культурної мовної конвенції. Важливо зазначити, що слово виражає поняття, а не предмет. Слово озвучує думку, людина висловлює свої думки про предмети, а не самі предмети. Оскільки мова є зовнішнім вираженням мислення, а в мисленні присутні поняття, а не речі, то й мова висловлює поняття, а не речі. Однак, оскільки поняття мислять предмети, то слова опосередковано їх виражають, проте крізь призму поняття, тобто посилаючись не на реальну річ, а на те, що нам про неї відомо, тобто на поняття в його змісті і обсязі.

Оскільки слова виражають поняття, то до слів можна застосувати всю шкалу поділу понять. Окрім цього слова можна також розділити на однозначні та багатозначні. Однозначне слово (*terminus univocus*) використовується до різних речей в одному значенні. Багатозначне слово (*terminus æquivocus*) розкриває в різних речах різні значення.

Задля забезпечення точності мовних висловлювань потрібно дотримуватися наступних принципів: 1. Принцип однозначності. Відповідно до цього принципу слово повинно означувати один детонат. Цього майже неможливо досягти на загал у мові, але повинно бути досягнуто в кожному тексті як вираженні однієї думки. Якщо упродовж одного тексту слово змінює своє значення, то це призводить до непорозуміння, а в силіогізмі спричинює помилку «*quaternio terminorum*» (почетверіння термінів). 2. Принцип предметності. Слова за посередництвом понять виражають якісь предмети, їхні характеристики та зв'язки між ними. Тому те, про що йдеться в мові, є тим, що

реально існує в дійсності. 3. Принцип взаємозамінюваності. Відповідно до цього принципу, два слова, які означають один і той самий детонат, можуть замінюватися один одним. Важливою характеристикою відношення слова та його значення є те, що слово розкриває своє повне значення тільки в реченні і, залежно від того, як слово в реченні використовується, його значення може змінюватися. Залежність значення слова від його розміщення в реченні називається суппозицією терміна.

Матеріальною суппозицією називають таке використання слова, при якому воно само себе означає, тобто само є предметом, про який розповідається в реченні, і не використовується на означення сторонніх об'єктів. Наприклад, у реченнях «Книга» є двоскладовим словом або «Годинник» складається з восьми букв слова «книга» і «годинник» означають самі себе, а не предмети, для іменування яких вони зазвичай використовуються.

Формальна суппозиція – це таке використання слова, при якому ним іменуються якісь предмети, тобто слово використовується для відображення поняття про якийсь об'єкт. Наприклад, у реченні «Квадрат має чотири сторони» слово «квадрат» використовується для окреслення відповідної геометричної фігури. Формальну суппозицію поділяють на логічну і реальну. Логічною суппозицією називають таке використання слова, при якому воно розкриває природу поняття про річ, а не природу самої речі, тобто слово стосується того, що мислиться, а не того, що є. Наприклад, у реченні «Людина є видовим поняттям», слово «людина» використовується для позначення виключно поняття «людина», і при цьому воно, навіть опосередковано, не торкається людини як предмету дійсності.

Реальна су(п,пп)озиція – це використання слова, при якому воно за посередництвом поняття розкриває природу речі, тобто виражає реально існуюче, а не тільки те, що мислиться. Наприклад, у реченні «Людина мислить»

словом «людина» іменується реально існуюче. Реальну су(п,пп)озицію поділяють на загальну та парт(е,и)кулярну.

Партикулярна (часткова) су(п,пп)озиція – це використання слова, при якому розкриваються характеристики тільки частини індивідів, які цим словом іменуються, тобто висловлюється одна або кілька ознак частини елементів обсягу поняття, яке висловлюється цим словом. Наприклад, у реченні «Деякі люди мають чорне волосся» висловлюються ознаки тільки частини індивідів, які іменуються словом «людина».

Загальною су(п,пп)озицією називають використання слова, при якому розкриваються характеристики всіх індивідів, які цим словом іменуються, тобто висловлюється одна або кілька ознак усіх елементів обсягу поняття, яке висловлюється цим словом. Наприклад, у реченні «Квадрати мають прямі кути» висловлюються ознаки всіх індивідів, які іменуються словом «квадрат». Загальну су(п,пп)озицію поділяють на дистрибутивну та колективну.

Дистр(е,и)бутивною загальною су(п,пп)озицією називають таке використання слова, при якому розкривається характеристика, притаманна кожному індивіду, який іменується цим словом. Наприклад, у реченні «Люди народжуються» розкривається характеристика, яка притаманна кожному індивіду, якого іменують словом «людина».

Колективна загальна су(п,пп)озиція – це таке використання слова, при якому розкривається характеристика, притаманна всім індивідам, які іменуються цим словом, тільки тоді, коли вони сприймаються разом, колективно. Наприклад, у реченні «Існує шість континентів» специфікою кількісної характеристики, яка тут виражається, є те, що вона наявна тільки тоді, коли континенти мисляться разом; жоден з них окремо цієї характеристики не має.

Знання законів логіки дозволяє зменшити кількість помилок, сприяючи тим самим вдосконаленню нашого мислення, а отже і більш успішній діяльності в будь-якій ділянці суспільного і особистого життя.

Закон тотожності – цей закон вимагає визначеності мислення, забороняє розпливчастість, хаотичність виразу думок, сприяючи тим самим дотриманню точності і ясності. Закон тотожності має практичне значення в усіх випадках, коли йдеться про кор(е,и)ктність дискусії, результат(е,и)вність обговор(е,и)ння важливих питань, правильний виклад думок в тексті.

Закон суп(е,и)речності – в цьому законі відображену фундам(е,и)нтальну рису буття предметів і явищ. Ніщо не може в одному і тому ж смислі мати дані ознаки і прот(е,и)лежні. Отже даний закон виражає надзв(е,и)чайно важливу рису правильного мислення – його несуп(е,и)речливість. Він забороняє суп(е,и)речність, вважає її грубою логічною помилкою. В логіці прийнято говорити, що суперечність є носієм необхідної хиби. Тому люди, що мислять суперечливо, незалежно від свого наміру, послуговуються хибними думками.

Закон виключного третього – з двох суперечних думок, висловлених щодо одного й того ж і в одному й тому ж смислі, одна обов'язково істинна. Для уточнення змісту даного закону слід підкреслити, що він, на відміну від закону суперечності, не передбачає жодного третього висловлювання, яке могло би зайняти середнє положення і бути істинним.

Закон достатньої підстави – у відповідності із законом достатньої підстави будь-яка істинна думка повинна бути обґрунтована іншими думками, істинність яких доведена. На відміну від трьох попередніх законів конкретне формулювання і докладне тлумачення цього закону належать видатному німецькому логіку, філософу і математику Готфрігу Лейбцігу. У відповідності з цим законом жодне явище не може існувати, жодне твердження не може вважатися істинним безпідставно.

Закони матеріальної логіки – математична логіка була створена внаслідок застосування методів математики і спеціального символічного апарату у традиційній логіці. У межах математичної логіки мислення досліджується за допомогою засобів формалізованих мов. В одному з розділів математичної логіки – логіці висловлювань – закони логіки розглядаються як схеми істинних складних висловів. В них замість простих висловів входять перемінні вислови чи символи. Якщо на їх місце підставити будь-які прості вислови, то отримаємо істинний складний вислів.

Одне з головних завдань соціальної роботи в сфері соціального захисту – забезпечити наших громадян своєчасною, доступною, якісною підтримкою; побудувати систему надання соціальних послуг наближену до кращих європейських практик.

Одним із напрямів роботи спеціалістів, які надають соціальні послуги, є соціальне консультування, що допомагає клієнтові проаналізувати та зрозуміти сутність його життєвої ситуації та запропонувати різноманітні варіанти, які можуть бути використані для розв'язання тієї чи іншої проблеми. Соціальна послуга консультування (далі – соціальна послуга) – комплекс заходів, що здійснюються протягом строку, необхідного для виходу зі складної життєвої ситуації та адаптації особи, сім'ї до нових умов соціального середовища, спрямованих на усунення/приспосовування обмежень життєдіяльності, підтримку соціальної незалежності, збереження та продовження соціальної активності особи, сім'ї.

Для прикладу, запитання до клієнта, що переніс втрату близьких людей:

1. Яка мета ритуалу? Які конкретні цілі переслідує ритуал? 2. Які дії (символічні) можуть допомогти закрити цей старий і незавершений/незакінчений розділ у житті людини? 3. Які атрибути потрібні для цих символічних дій? 4. Які словесні формулювання хоче використовувати клієнт? Наприклад, підкріплений словами (слова, які хоче присвятити саме цій

людині, спогади). Яке повідомлення символічно виражає ритуал? 5. Кого клієнт хоче мати поруч під час ритуалу і яка роль цих людей? 6. Де клієнт хоче провести ритуал? Яке найкраще місце та атмосфера? 7. Коли клієнт бажає провести ритуал? Чи вже йде підготовча робота над виконанням ритуалу? 8. Чи був ритуал ефективним? Яким був вплив ритуалу до, під час і після страти? 9. Які незавершені справи залишилися? Чи є ще якісь аспекти життя, які потребують уваги? І останні рекомендації стосовно правил цього специфічного консультування: – дайте час для появи довіри: поки її немає, клієнт не здатний ділитися з вами своїми переживаннями; – слухайте, дайте людині виговоритись; – показуйте, що у вас є бажання допомогти вилити своє горе і почуття; – приймайте почуття і страхи людей серйозно; – будьте готові, що злість від втрати може вилитись і на вас; – говоріть клієнту, що, незважаючи на болючість випробування, люди все ж оговтуються від горя, але бажання усунути біль негайно – неможливе; – не дивуйтеся, що людина повторює історію про смерть, про загибель. Повторення і промовляння – природний спосіб впоратися з горем; – дайте людині інформацію про те, що «нормально» в стані горя, наприклад, поганий апетит, соматичні симптоми, порушення сну, дихання тощо; – якщо у клієнта є почуття провини, але вони необґрунтовані, допоможіть людині позбутися цього; – якщо почуття провини обґрунтовані, подумайте про те, як людина може з цим жити, обговоріть, як вона може спокутувати свою провину; – спробуйте знайти і обговорити незакінчені справи між померлим/загиблим і клієнтом і разом сплануйте дії.

1.7 Засоби корекції мовленнєвої поведінки

Засоби корекції мовленнєвої поведінки – це комплекс методів, прийомів та інструментів, спрямованих на подолання мовленнєвих порушень, розвиток комунікативних навичок та формування адекватної соціальної поведінки. Вони використовуються для роботи з дітьми та дорослими, які мають особливі

освітні потреби (ООП), порушення інтелектуального розвитку, слуху, заїкання або загальний недорозвиток мовлення.

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 24 квітня 2018 року «Про затвердження Типового переліку допоміжних засобів для навчання (спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку) осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються в закладах освіти»²¹, можна прослідкувати опис засобів, зокрема: 1) основне преінстальоване програмне забезпечення персонального комп'ютера; комп'ютерні програми навчального призначення; комп'ютерні програми для створення анімації; мультимедійний проектор з короткофокусним об'єктивом та інтерактивними функціями (за необхідності — з маркерною дошкою або екраном); інтерактивна LCD або LED панель для корекційно-розвиткових занять; інтерактивна дошка для навчальної роботи; «Інтерактивна пісочниця» (прилад доповненої реальності, що створює чутливу до рухів людини проекцію на реальний пісок); демонстраційний матеріал; набори для вивчення шрифту Брайля; прилади для письма плоским шрифтом за системою Гебольда; зошити для письма для осіб зі зниженим зором; рельєфно-графічні зображення для корекційних занят; моделі для розвитку немовленнєвих засобів спілкування (призначення – формування уявлення про жести та міміку людини, пози та рухи людей і тварин, розвиток невербальних засобів комунікації; засоби для розвитку дрібної моторики та дотикового сприймання; спеціальні настільні ігри; дидактичний набір з підсвіченням для осіб зі зниженим зором; сенсорний набір для розвитку зорового сприймання; Бінокулярна лупа для індивідуального використання та ін.

²¹ Про затвердження Типового переліку допоміжних засобів для навчання (спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку) осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються в закладах освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 24.04.2024 №414. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0582-18#Text> (дата звернення: 20.01.2026)

Види мовленнєвих порушень у дітей²²:

Дислалія – це найпоширеніше порушення. Особливості: хороший словниковий запас, правильна побудова речень і узгодження слів; але є дефектною вимова деяких звуків.

Дизартрія – порушення вимови, викликане недостатньою роботою нервів, що пов'язують мовний апарат з центральною нервовою системою (тобто недостатньою іннервацією); при дизартрії страждає вимова всіх груп звуків.

Особливості: «змазана» мова, порушення голосоутворення, ритму, інтонації і темпу мови.

Ринолалія–мовне порушення, що виражається в розладі артикуляції і фонації звуків мови.

Особливості: голос набуває «носове звучання».

Заїкання– порушення темпу, ритму, плавності мови, викликане судомами м'язів мовного апарату.

Особливості: вимушені зупинки в мові, повторення окремих звуків і складів, додавання перед окремими словами зайвих звуків («а», «і»).

Профілактика заїкання:

- мова оточуючих повинна бути неквапливою, правильною і чіткою;
- потрібно обмежити контакти малюка з заїкуватими;
- не допускайте скандалів і конфліктів при дитині;
- уникайте психічних і фізичних травм (особливо голови);
- не перевантажуйте дитину інформацією і враженнями;
- не випереджайте розвиток дитини і не намагайтеся зробити з нього вундеркінда;
- не залякувати дитини страшними казками;

²²Види і причини мовленнєвих порушень. Третій інклюзивно-ресурсний центр. Сайт. URL: <https://tirc.do.zt.ua/vydy-i-prychyny-movlennevyh-porushen/> (дата звернення: 20.01.2026)

– не залишайте дитину в якості покарання в темному приміщенні, не бийте дитину.

Алалія– це повна або часткова відсутність мови у дітей (до 3-5 років); обумовлено недорозвиненням або поразкою мовних галузей в лівій півкулі кори головного мозку, що наступив у внутрішньоутробному або ранньому розвитку дитини²³.

Особливості: моторна алалія–дитина розуміє мову, але не вміє її відтворювати;

сенсорна алалія – дитина не розуміє чужу мову; спостерігається автоматичне повторення чужих слів (замість відповіді на питання малюк повторює саме питання).

Мутизм– припинення мовного розвитку через психічну травму.

Особливості:

загальний мутизм– дитина не говорить взагалі;

вибірковий мутизм – своїм мовчанням малюк протестує проти якихось обставин чи людей.

Загальне недорозвинення мови (ЗНМ) – різні складні мовні розлади, при яких порушено формування всіх компонентів мовної системи, тобто звукового боку (фонетики) і смислової сторони (лексики, граматики).

ЗНМ характеризується порушенням вимови і розрізненням звуків, маленьким словниковим запасом, утрудненим словотвором і словозміною, нерозвиненою зв'язною мовою.

Загальне недорозвинення мови може спостерігатися при складних формах дитячої мовленнєвої патології: алалії (завжди), а також ринолалии, дизартрії (іноді). Незважаючи на різну природу дефектів, у дітей з ЗНМ є типові прояви, які вказують на системні порушення мовної діяльності:

²³ Там же.

– більш пізній початок мовлення (перші слова з'являються до 3-4, а іноді і до 5 років);

– мова недостатньо граматично і фонетично оформлена;

– дитина, розуміє звернену до неї мову, але не може сам правильно озвучити свої думки;

– мова дітей з ЗНМ є малозрозумілою;

Виділяють три рівні мовного розвитку, які відображають типовий стан компонентів мови при ЗНМ²⁴:

1-ий рівень – повна відсутність мовлення або наявність лише її елементів.

Особливості:

– словник дітей складається з лепетних слів типу «ляля», «бібі»;

при цьому одне слово може позначати різні поняття («ляля» – це і лялька і дівчинка);

– часто назви предметів вживаються замість назв дій і навпаки: «туй» (стілець) – сидіти, «пась» (спати) – ліжко;

– такі діти не вміють будувати фрази; вони говорять однослівні слова-речення типу «дай»;

– багато звуків не вимовляють;

– складні слова скорочуються до простих: «аба» (собака), «Алет» (літак);

2-й рівень

Особливості:

– чималий словниковий запас; двослівні і трислівні фрази;

– слова сильно спотворені і зв'язок між словами в реченнях ще не оформлений; наприклад: «кадас ледіт тієї» (олівець лежить на столі);

– порушено узгодження слів; наприклад: «Іса БЕЗАН» (лисиця бігла);

²⁴ Там же.

– в складних словах часто переставляються склади або додаються нові; наприклад: «лісіпед» (велосипед);

3-й рівень: характеризується розгорнутою розмовною фразою і відсутністю грубих порушень у розвитку різних сторін мови; однак є порушення в оформленні складних мовних одиниць.

Особливості²⁵:

-неправильне вживання закінчень і неузгодженість слів: «стілець» (стільці); «Лежить тапка» (лежить тапок); «Червона сонце» (червоне сонце); «Два булки» (дві булки);

– спрощення складних прийменників: «зі столу» (із-за столу);

– словниковий запас досить великий, але може бути відсутнім знання нюансів (наприклад, дитина може не знати, таких частин тіла, як зап'ястя, лікоть, перенісся);

– неправильне утворення зменшено-пестливих форм: «Стулїк» (стільчик); відносних прикметників: «Стеклова» (скляний); присвійних прикметників: «Лісова шкура» (лисяча шкура); і дієслів з приставками: «зашивати гудзик» (пришивати гудзик);

– складова структура слова відтворюється правильно, за винятком складних слів; наприклад: «міліцанер» (міліціонер);

– звуки вимовляються правильно, крім деяких складних звуків: «р», «л»; порушений звуковий аналіз і синтез (дитина не може виділити перші і останні звуки в слові, погано підбирає картинки на заданий звук).

Ступені та форми мовленнєвих порушень різняться і за симптоматикою. Тому важливо здійснити професійне обстеження на логопункті, ІРЦ чи в поліклініці.

²⁵ Там же.

Якщо до вступу в школу цього не зроблять батьки, в установленому порядку обстежує всіх учнів початкової школи логопед логопункту. Це відбувається в перший місяць навчального року. Повідомляючи результати обстеження батькам, логопед також: надає рекомендації щодо корекції порушення прогнозує потенціал мовленнєвого розвитку за умови корекції та без неї за потреби направляє дитину до інших спеціалістів.

Згідно з міжнародним класифікатором хвороб²⁶, всі діагнози позначають латинською буквою з певною цифрою. У медичних картках дітей із порушеннями мовлення можна зустріти такі заковані діагнози, як-от:

F80 — розлади мовленнєвого розвитку

F94, F98 — мовленнєві порушення, пов'язані з емоційними розладами та розладами поведінки

Q35, Q36, Q37 — порушення мовлення, пов'язані з вродженими аномаліями та хромосомними порушеннями.

Після букви та цифри, що позначає групу захворювань, ще однією цифрою зазначають конкретний розлад. Наприклад:

F80.1 є поширеним діагнозом серед дошкільників — означає «розлад експресивного мовлення»

F98.5 — заїкання тощо.

За цією класифікацією існує 11 форм мовленнєвих порушень, які включають порушення мовлення:

Усного: афонія алалія афазія брадилалія дизартрія дислалія заїкання тахілалія ринолалія.

Письмового: дислексія дисграфія.

Причинами мовленнєвих порушень є інфекційні захворювання, що впливають на мозок; побічні дії медикаментозного лікування, передозування

²⁶ Там же.

ліками; травми голови; фізичні хронічні захворювання, що ослаблюють організм, впливають на загальний та психічний розвиток; дефектність мовленнєвого оточення; педагогічна занедбаність.

Порушення мовлення зустрічається не тільки у дітей, а й у дорослих. Така потреба може виникнути через втрату вже набутих мовленнєвих навичок унаслідок травмування або інфікування головного мозку, серйозних соматичних захворювань або інсульту.

На відміну від дитини, доросла людина не завжди сприймає логопедичні заняття як веселе проведення часу за цікавою грою. Доросла людина часто усвідомлює свою трагедію і переживає сильні негативні емоції.

Тому матеріали для роботи з таким пацієнтом мають відповідати деяким важливим критеріям, а саме: чіткі зображення; акцент на певному предметі або дії; відсутність деталей, що відволікають; зображення дорослих людей; відповідна доросла тематика і лексика; максимально життєві ситуації; зв'язок із повсякденним життям пацієнта; доросла стилістика оформлення; чіткі підписи для читання.

Набори візуальної підтримки для дорослих людей з афатичними розладами розроблено з урахуванням особливостей сприймання людей із втраченими мовленнєвими навичками та іншими порушеннями з боку інтелектуальної функції. Кожна картка доступна та зрозуміла людині з різним рівнем інтелектуального та мовленнєвого розвитку. Дає можливість запитати і відповісти, а отже, допомагає відновлювати навички комунікації.

Хвороби щ(е,и)топодібної залози викликають мовленнєві порушення через анатомічні зміни в горлі, набряк зв'язок та уповільнення нервової системи. Проблеми варіюються від фізичної хрипоти чи втрати голосу до загальмованої, невиразної артикуляції та підвищеної тр(е,и)вожності.

На мовлення впливають хвороби, які пошкоджують центри головного мозку, нервову систему, органи слуху або артикуляційний апарат.

Зазначене вище, вказує на те, що фахівець соціальної сфери працює з клієнтами різної нозології та має бути обізнаний з засобами корекції мовленнєвої поведінки отримувачів соціальної послуги.

Культура професійного мовлення фахівців соціальної сфери є одним з вирішальних чинників у налагодженні соціальних, професійних контактів.

Вона віддзеркалює ціннісні орієнтації, гармонію професійних знань, комунікативних і морально-етичних можливостей, характеризує вихованість, уміння висловлювати думки, дотримуватися етичних норм спілкування.

Акцентуємо увагу, що мовленнєві порушення (у отримувача соціальних послуг так і у фахівця соціальної сфери) можуть бути спричинені захворюваннями.

Опанування фахівцями соціальної сфери зазначеного теоретичного матеріалу сприятиме професійній і особистісній комунікації.

1.8 Тестові завдання

1.) Система безпосередніх чи опосередкованих зв'язків, взаємодій фахівця соціальної сфери, що реалізується за допомогою вербальних і невербальних засобів, засобів комп'ютерної комунікації з метою взаємообміну інформацією, моделювання й управління процесом комунікації, регулювання відносин з клієнтом:

- А. професійна діяльність;
- Б. професійне спілкування;
- В. професійне мовлення;
- Г. комп'ютерна комунікація
- Д. професійна комунікація.

2.) Тестові завдання відкритої форми з короткою відповіддю

1. Перешкоди, що заважають реалізації діалогу між партнерами—це..... (бар'єри).

3)Тестові завдання на встановлення відповідності (логічні пари)

1. Установіть відповідність між законами спілкування і їх змістом

1. Закон дзеркального розвитку спілкування	а. Словесне втілення певної думки дає змогу людині впевнитися в ній.				
2. Закон прогресивного зростання нетерпіння слухачів	б. Чим довше говорить мовець, тим швидше втомлюються слухачі				
3. Закон ритму спілкування	в. Співбесідники у процесі спілкування імітують стиль один одного.				
4. Закон мовленнєвого самовпливу	г. Людина говорить менше , ніж мовчить. Звичний ритм спілкування необхідно витримувати, в іншому разі може з'явитися психічний неспокій, можливі стреси. д. Будь-яка інформація у процесі передавання спотворюється.				

4)Тестові завдання на встановлення правильної послідовності

Встановіть хронологічну послідовність опису схем мовних систем авторами:

- А Кацнельсон С.Д
- Б Лурія О.П
- В Леонт'єв О.О.
- Г Виготський

5.)Тестові завдання з вибором однієї правильної відповіді

1. Закон України «Про авторське право і суміжні права» був прийнятий у :

- А. 1993 році;
- Б. 1983 році;
- В. 2003 році;
- Г. 2013 році;
- Д. 1973 році.

6.) Тестові завдання відкритої форми з короткою відповіддю

Значення Інтернету в суспільних відносинах як майданчика для..... постійно зростає.

7.)Тестові завдання на встановлення відповідності (логічні пари)

1. Установіть відповідність між поняттями і їх змістом

1. мережевий етикет	а. стійкий стан емоційно-психічного дискомфорту, що відчувається користувачем під час роботи з комп'ютером
2. комп'ютерна тривожність	б. Сукупність норм(правил) поведінки в інформаційному просторі
3. комп'ютерний фанатизм	в. Сукупність всіх етичних мовних засобів і правила їхнього використання в тих або інших ситуаціях
4. мовний етикет	г. Прихильність людини до комп'ютера , нездатність обійтись без нього у найпростіших ситуаціях. д. Встановлений порядок поведінки

1	б
2	а
3	г
4	в

8.)Тестові завдання на встановлення правильної послідовності1

Встановіть алгоритм планування пошуку інформаційних джерел за допомогою мережі Інтернет:

- А. Визначення необхідного мінімуму інформаційних джерел для розкриття певної теми.
- Б. Пошук на бібліотечних сайтах, у фондах.
- В. Первинне оброблення і обробка інформації.
- Г. Використання багато віконного режиму роботи текстового редактора Word для перехресного аналізу відібраної інформації.

1	Б
2	В
3	Г
4	А

9.)Тестові завдання на встановлення відповідності (логічні пари)

1. Установіть відповідність між поняттями і їх змістом

1. тавтологія	а. слова, схожі за звучанням і написанням, але різні за лексичним значенням
2. пароніми	б. повторення в одному реченні однакових або спільнокореневих слів
3. фразеологізм	в. слова мають однакове звучання і написання, але абсолютно різні за лексичним значенням
4. омоніми	г. лексико-граматична єдність двох або більше компонентів, що має цілісне значення і відтворюється в мові автоматично
	д. слова близькі за значенням

1	б
2	а
3	г
4	в

10)Тестові завдання на встановлення правильної послідовності

Встановіть правильну послідовність років видавництва словників

- А. О. Демський «Словник омонімів»
- Б. О.Батюк «Фразеологічний словник»

1
2

- В. Л. Полюга «Словник українських синонімів і антонімів»
 Г. Л. Нечволод «Сучасний словник іншомовних слів»

3
4

11) Ненормативне наголошування мають усі слова в рядку :

- А. отримувача, опосередкованого ;
 Б. сприйма'ння, інформува'ння;
 В. конфі'денційність, ста'влення
 Г. організа'ції, класифіка'ції;
 Д. суперві'зія, партне'рство.

12). Тестові завдання відкритої форми з короткою відповіддю

У кількісних числівниках на позначення одиниць другого десятка наголошується словотворча частина -.

13) Тестові завдання на встановлення відповідності (логічні пари)

1. Установіть відповідність між словом і наголосом у ньому

1. вразливими	а. перший склад наголошений
2. догляду	б. другий склад наголошений
3. неспроможність	в. четвертий склад наголошений
4. інституційної	г. третій склад наголошений.
	д. Встановлений порядок поведінки

1	б
2	а
3	г
4	в

14.) Жаргон «чайка» у значенні «недосвідчений гравець» вживається мовленні:

- А. геймерів;
 Б. солдатів;
 В. матросів
 Г. студентів;
 Д. наркоманів.

15.) Установіть відповідність між поняттями і їх змістом (жаргони наркоманів)

1. колеса	а. галюцинаці
2. глюк	б. таблетки
3. відбілювач	в. фізична залежність від наркотиків
4. сісти в систему	г. кефір
	д. Встановлений порядок поведінки

1	б
2	а
3	г
4	в

16). Виберіть правильну конструкцію :

- А. брати до уваги;
- Б. рахую за необхідне;
- В. поступати в університет;
- Г. рахую за необхідне;
- Д. на рахунок потреби.

17.) Закон України «Про авторське право і суміжні права» був прийнятий у :

- А. 1993 році;
- Б. 1983 році;
- В. 2003 році;
- Г. 2013 році;
- Д. 1973 році.

18.) Установіть відповідність між поняттями і їх змістом

1. мережевий етикет	а. стійкий стан емоційно-психічного дискомфорту, що відчувається користувачем під час роботи з комп'ютером
2. комп'ютерна тривожність	б. Сукупність норм(правил) поведінки в інформаційному просторі
3. комп'ютерний	в. Сукупність всіх етичних мовних засобів і

фанатизм правила їхнього використання в тих або інших ситуаціях

4. мовний етикет г. Прихильність людини до комп'ютера , нездатність обійтись без нього у найпростіших ситуаціях.

д. Встановлений порядок поведінки

19)Встановіть алгоритм планування пошуку інформаційних джерел за допомогою мережі Інтернет:

- А. Визначення необхідного мінімуму інформаційних джерел для розкриття певної теми.
- Б. Пошук на бібліотечних сайтах, у фондах.
- В. Первинне оброблення і обробка інформації.
- Г. Використання багато віконного режиму роботи текстового редактора Word для перехресного аналізу відібраної інформації.

20)Науковий або публіцистичний твір невеликого розміру в збірку, журнал – це:

- А) реферат;
- Б) стаття;
- В) публікація;
- Г) есе;
- Д) заява;
- Е) акт

Розділ 2 ІНСТРУМЕНТАРІЙ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО МОВЛЕННЯ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

Практичні заняття, як форма навчального процесу, спрямовані на закріплення теоретичних знань, шляхом їх застосування, формування у здобувачів вищої освіти відповідних компетентностей.

Оцінювання здобувачів вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про критерії та порядок оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка згідно з Європейською кредитною трансферно-накопичувальною системою» https://zu.edu.ua/offic/ocinjuvannya_zvo.pdf.

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти за всіма видами навчальних робіт проводиться за поточним, модульним та підсумковим контролюми.

Таблиця №2

Шкала оцінювання знань здобувачів вищої освіти

Оцінка за університетською шкалою		Оцінка в балах	Оцінка за шкалою ECTS	
Екзамен	Залік		Оцінка	Пояснення
<i>Відмінно</i>	<i>Зараховано</i>	90-100	A	відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок
<i>Добре</i>		82-89	B	вище середнього рівня з кількома помилками
<i>Задовільно</i>		74-81	C	в цілому правильне виконання з певною кількістю суттєвих помилок
		64-73	D	непогано, але зі значною кількістю недоліків
<i>Незадовільно</i>	<i>Незараховано</i>	60-63	E	виконання задовольняє мінімальним критеріям
		35-59	FX	з можливістю повторного складання
		1-34	F	з обов'язковим повторним курсом

Політика щодо академічної доброчесності

Політика освітньої компоненти ґрунтується на засадах академічної доброчесності <https://zu.edu.ua/academic-integrity.html> та визначається системою

вимог: недопущення академічного плагіату, фальсифікації, фабрикації, списування, заборонено використання додаткових джерел інформації під час оцінювання знань (в тому числі засоби електронного зв'язку), при використанні інтернет ресурсів та інших джерел інформації здобувач вищої освіти має вказати джерело, використане під час виконання завдання, тощо.

Політика щодо відвідування

Здобувач вищої освіти зобов'язаний виконувати правила внутрішнього розпорядку університету https://zu.edu.ua/offic/pravyyla_vn_rozporyadku.pdf та відвідувати навчальні заняття згідно з розкладом <https://dekanat.zu.edu.ua/cgi-bin/timetable.cgi?n=999>, дотримуватися етичних норм поведінки. Присутність на занятті є обов'язковим компонентом оцінювання.

Забезпечення студентоцентрованого підходу та створення можливостей для навчання здобувачів вищої освіти, які не можуть відвідувати заняття з поважних причин, зокрема реалізується через «Положення про навчання студентів за індивідуальним графіком у Житомирському державному університеті імені Івана Франка». Індивідуальний графік навчання передбачає можливість вибіркового відвідування здобувачем аудиторних занять (лекційних, практичних, лабораторних, семінарських) і самостійного опрацювання матеріалу відповідних навчальних дисциплін.

Політика щодо перескладання

Якщо здобувач вищої освіти був відсутній на заняттях з будь-якої причини, то відпрацювання здійснюється у встановлені викладачем терміни. Відповідно до положення «Положення про критерії та порядок оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка згідно з Європейською кредитною трансферно-накопичувальною системою» (нова редакція) https://zu.edu.ua/offic/ocinjuvannya_zvo.pdf кожне практичне заняття оцінюється. Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані здобувачем вищої

освіти у встановлені викладачем терміни.

Політика щодо дедлайнів

Викладач встановлює конкретні терміни виконання завдань. Здобувач вищої освіти, який з поважних причин (внаслідок тимчасової непрацездатності, підтвердженої довідкою закладу охорони здоров'я, або який був звільнений від занять наказом Ректора Університету) пропустив навчальні заняття зобов'язаний ліквідувати академічну заборгованість не більше ніж за місяць з моменту виходу на навчальні заняття (дня припинення поважної причини). Здобувач вищої освіти, який без поважних причин не відвідав навчальні заняття або отримав оцінку нижчу 60 балів, необхідно відпрацювати академічну заборгованість до проведення модульної контрольної роботи.

До підсумкової модульної контрольної роботи допускаються здобувачі вищої освіти, які отримали поточні оцінки на усіх передбачуваних робочою навчальною програмою аудиторних навчальних заняттях. До завершення відповідного модуля здобувачам вищої освіти дозволяється перескладати окремі елементи модуля (завдання) з метою отримання вищих поточних оцінок під час консультацій із навчальної дисципліни, які проводяться впродовж семестру.

Політика щодо апеляцій

Здобувачі вищої освіти мають право на оскарження оцінки з освітньої компоненти, отриманої під час контрольних заходів. Апеляція здійснюється відповідно до «Положення про апеляцію результатів контрольних заходів у Житомирському державному університеті імені Івана Франка» https://zu.edu.ua/offic/pro_apelyacij.pdf.

Політика щодо конфліктних ситуацій

Спілкування учасників освітнього процесу (викладачі, здобувачі) відбувається на засадах партнерських стосунків, взаємопідтримки, взаємодопомоги, толерантності та поваги до особистості кожного,

спрямованості на здобуття істинного наукового знання. Вирішення конфліктних ситуацій здійснюється відповідно до «Положення запобігання та протидії булінгу» <https://zu.edu.ua/offic/pol-buling.pdf>.

Практичне заняття № 1

Тема заняття: Наукові підходи щодо понять «мова», «мовлення», «спілкування», «комунікація», «культура професійного мовлення», «культура професійного спілкування», «корпоративна культура», «риторика», «етикет».

Аспекти мовлення фахівців соціальної сфери (нормативність, адекватність, естетичність, поліфункціональність).

План заняття:

1. Наукові підходи щодо понять «мова», «мовлення», «спілкування», «комунікація».
2. Аналіз понять «культура професійного мовлення», «культура професійного спілкування», «корпоративна культура», «риторика», «етикет».
3. Аспекти мовлення фахівців соціальної сфери (нормативність, адекватність, естетичність, поліфункціональність).

Зміст завдань до практичного заняття:

1. Опрацюйте лекційний матеріал та рекомендовану літературу за темою. Основні поняття теми проаналізуйте і систематизуйте в таблиці.

Таблиця №3

Базові поняття теми

№	Поняття		Аналіз	Використана література
	Термін	Дефініція		
1	мова	система звукових і графічних знаків, що виникла на певному рівні	Є різні підходи до поняття «мова»	Українська мова URL: https://www.dilovamova.com/ (дата звернення: 15.01.2026)

	розвитку людства, розвивається і має соціальне призначення; правила мови нормалізують використання знаків та їх функціонування як засобів людського спілкування		
--	---	--	--

2. Дайте відповіді на запитання:

- Як розтлумачите поняттям «мова»? Чи важливо фахівцю соціальної сфери знати декілька мов?
- Що розуміємо під поняттям «мовлення»?
- Чи прослідковуєте спільні ознаки між дефініціями «спілкування» і «комунікація»?
- Порівняйте поняття «культура професійного мовлення» і «культура професійного спілкування».
- Чи має фахівець соціальної сфери дотримуватись «корпоративної культури» ?
- Продемонструйте вплив риторики на професійну діяльність фахівця соціальної сфери.
- Опишіть аспекти мовлення фахівця соціальної сфери.

3. Напишіть реферати (на вибір):

- Порівняльна характеристика понять «спілкування» і «комунікація»
- Культура професійного мовлення фахівців соціальної сфери.
- Культура професійного спілкування фахівців соціальної сфери
- Вимоги до мовлення фахівців соціальної сфери.

4. Розв'язати соціальну задачу:

Тетяна навчається у дев'ятому класі. Живе у багатодітній родині (мама Катерина – 45 років; батько Ігор – 50 років; брат Олег – 12 років., сестра Олена – 7 років. Мама не працює. Батько військовий. Дівчина хоче навчатися на перукаря. Мама не підтримує вибір доньки. Дівчині порекомендувати звернутися до фахівця соціальної сфери. Ви фахівець соціальної сфери. Ваші дії, коли до Вас звернулася Тетяна

5.Творчі завдання:

а)Ви – фахівець соціальної сфери. Досконало знаєте українську мову. Які ще 3 мови Вам потрібно опанувати для професійного зростання?... для написання проєктів? Обґрунтуйте відповідь письмово.

б)Ви – фахівець соціальної сфери. Варто згадати, що мова передається не тільки за допомогою звуків (мовлення), а й додатково – візуально (жестикулюванням). Отож, уявіть, що клієнт – люди з порушенням слуху. Потрібно привітатися з клієнтом, назвати своє ім'я, спитати ім'я клієнта, звідки він, як у нього справи? Прожестикулюйте, зробіть відеозапис.

Інструкція/ рекомендація до виконання:

По-перше, теоретичні питання споглядаємо у планах практичних занять (питання подаються у розгорнутому вигляді).

По-друге, скористайтесь Інтернетом (зайти на електронну бібліотеку університету) чи візьміть у бібліотеці університету (читальному залі або у бібліотеці кафедри соціальних технологій) джерела, що зазначені у списку літератури. Прочитайте конспект лекції, презентацію до лекції.

По-третє, для кращого запам'ятовування спробуйте візуалізувати матеріали (за допомогою схем, таблиць, малюнків тощо)

По-четверте, якщо Ви (здобувач вищої освіти) не достатньо зрозуміли питання теми, то можете звернутися до викладача на консультації (графік консультацій додається у силабусі дисципліни).

По-п'яте, перевірити засвоєний матеріал можна за допомогою тестів.

Для розв'язування соціальних задач пропонуємо таку послідовність:

1) Читаємо задачу і візуалізуємо умову

Таблиця №4

Розв'язок соціальної задачі

Об'єкти	Суб'єкти	Соціальні проблеми	Дії фахівця соціальної сфери
Тетяна –? Катерина – 45 років; батько Ігор – 50 років; брат Олег – 12 років., сестра Олена – 7 років	Загальноосвітній заклад середньої освіти; Соціальний педагог	Проблема у спілкуванні здобувачки освіти з матір'ю	Інформування, консультування

Критерії оцінювання:

Робота оцінюється за 100 бальною шкалою

«Відмінно» (90-100 балів): завдання виконані повністю, обґрунтовані всі відповіді на запитання; відсутні логічні та фактичні помилки.

«Добре» (74-89 балів): завдання виконані, але допущені незначні неточності, допущені логічні та фактичні помилки.

«Задовільно» (60-73 балів): завдання виконані частково; відповіді поверхневі; допущено логічні та фактичні помилки.

«Незадовільно» (менше 60 балів): завдання не виконано, або допущено логічні і фактичні помилки.

Деталізація критеріїв оцінювання:

Повнота знань (*глибина вивчення теоретичного матеріалу та володіння основними термінами*) 1-20 балів

Практичні навички (*здатність застосовувати отримані знання на практиці, вирішувати соціальні задачі, створювати кейси, аналізувати результатів*

опитування) 1-20 балів

Самостійна робота (якість підготовки додаткових матеріалів, презентацій чи досліджень) 1-20 балів

Аналітичне мислення (вміння робити власні висновки, аргументувати свою позицію та творчо підходити до розв'язування проблеми) 1-20 балів

Академічна доброчесність (дотримання правил цитування та відсутність плагіату) 1-20 балів

Рекомендована література

[1];[2];[3];[4];[5];[6];[7];[8];[9];[10];[11];[12];[13];[14];[15];[16];[17];[17];
[19];[20]; [21];[22]; [23];[24]; [25];[26]; [27];[28]; [29];[30];[31];[32];[33];[34];
[35];[36]; [37];[38]; [39];[40]; [41];[42]; [43].

Практичне заняття № 2

Тема заняття: Комунікативна компетентність і мовнокомунікаційна компетенція фахівців соціальної сфери. Креативні якості індивіда як забезпечення творчого стилю, продуктивності та унікальності способів і результатів діяльності.

Засоби пояснення слів і висловів фахівців соціальної сфери.

План заняття:

1. Комунікативна компетентність і мовнокомунікаційна компетенція фахівців соціальної сфери
2. Креативні якості індивіда як забезпечення творчого стилю, продуктивності та унікальності способів і результатів діяльності.
3. Засоби пояснення слів і висловів фахівців соціальної сфери.

Зміст завдань до практичного заняття:

1. Опрацюйте лекційний матеріал та рекомендовану літературу за темою.
Основні поняття теми проаналізуйте і систематизуйте в таблиці.

Аспекти мовлення фахівців соціальної сфери

№	Поняття		Приклад з діяльності фахівців соціальної сфери	Використана література
	Термін	Дефініція		
1.	Нормативність			
2.	Адекватність			
3.	Естетичність			
4.	Поліфункціональність			

2. Дайте відповіді на запитання:

- Що розуміємо під поняттям «комунікативна компетентність»?
- Що таке нормативність?
- Що таке адекватність
- Що таке естетичність?
- Що таке поліфункціональність?

3. Напишіть реферати (на вибір):

- Комунікативна компетентність фахівця соціальної сфери.
- Нормативність мовлення фахівця соціальної сфери.
- Адекватність мовлення фахівця соціальної сфери
- Естетичність мовлення фахівця соціальної сфери
- Поліфункціональність мовлення фахівця соціальної сфери.
- Креативні якості індивіда як забезпечення творчого стилю, продуктивності та унікальності способів і результатів діяльності.
- Засоби пояснення слів і висловів фахівців соціальної сфери.

4. Розв'язати соціальну задачу:

Тетяна навчається у третьому класі. Живе у багатодітній родині (мама Катерина – 45 років; батько Ігор – 50 років; брат Олег – 12 років., сестра Олена

–7 років. Мама не працює. Батько військовий. Дівчина порушує дисципліну у школі.. Мама говорила з дитиною. Вияснила, що хлопчики глузують з її одягу. Ви фахівець соціальної сфери. Ваші дії, коли до Вас звернулася мати.

5.Творчі завдання:

а)Ви – фахівець соціальної сфери. Вам необхідно пояснити значення слів «Addiction», «Disabilities».

б)Ви – фахівець соціальної сфери. Варто згадати, що мова передається не тільки за допомогою звуків (мовлення), а й додатково – візуально (жестикулюванням). Отож, уявіть, що клієнт – люди з порушенням слуху. Потрібно запитати, де він працює? Прожестикулюйте, зробіть відеозапис.

Інструкція/ рекомендація до виконання:

По-перше, теоретичні питання споглядаємо у планах практичних занять (питання подаються у розгорнутому вигляді).

По-друге, скористайтесь Інтернетом (зайти на електронну бібліотеку університету) чи візьміть у бібліотеці університету (читальному залі або у бібліотеці кафедри соціальних технологій) джерела, що зазначені у списку літератури. Прочитайте конспект лекції, презентацію до лекції.

По-третє, для кращого запам'ятовування спробуйте візуалізувати матеріали (за допомогою схем, таблиць, малюнків тощо)

По-четверте, якщо Ви (здобувач вищої освіти) не достатньо зрозуміли питання теми, то можете звернутися до викладача на консультації (графік консультацій додається у силабусі дисципліни).

По-п'яте, перевірити засвоєний матеріал можна за допомогою тестів.

Критерії оцінювання:

Робота оцінюється за 100 бальною шкалою

«Відмінно» (90-100 балів): завдання виконані повністю, обґрунтовані всі відповіді на запитання; відсутні логічні та фактичні помилки.

«Добре» (74-89 балів): завдання виконані, але допущені незначні неточності, допущені логічні та фактичні помилки.

«Задовільно» (60-73 балів): завдання виконані частково; відповіді поверхневі; допущено логічні та фактичні помилки.

«Незадовільно» (менше 60 балів): завдання не виконано, або допущено логічні і фактичні помилки.

Деталізація критеріїв оцінювання:

Повнота знань (*глибина вивчення теоретичного матеріалу та володіння основними термінами*) 1-20 балів

Практичні навички (*здатність застосовувати отримані знання на практиці, вирішувати соціальні задачі, створювати кейси, аналізувати результатів опитування*) 1-20 балів

Самостійна робота (*якість підготовки додаткових матеріалів, презентацій чи досліджень*) 1-20 балів

Аналітичне мислення (*вміння робити власні висновки, аргументувати свою позицію та творчо підходити до розв'язування проблеми*) 1-20 балів

Академічна доброчесність (*дотримання правил цитування та відсутність плагіату*) 1-20 балів

Рекомендована література

[1];[2];[3];[4];[5];[6];[7];[8];[9];[10];[11];[12];[13];[14];[15];[16];[17];[17];
[19];[20]; [21];[22]; [23];[24]; [25];[26]; [27];[28]; [29];[30];[31];[32];[33];[34];
[35];[36]; [37];[38]; [39];[40]; [41];[42]; [43].

Практичне заняття № 3

Тема заняття: Логіка і критичне мислення та їх вплив на мовлення фахівців соціальної сфери. Умови правильної постановки питань.

План заняття:

1. Наукові підходи до понять «логіка» , «критичне мислення».
2. Вплив критичного мислення на мовлення фахівців соціальної сфери.
3. Умови правильної постановки питань.

Зміст завдань до практичного заняття:

- 1.Опрацюйте лекційний матеріал та рекомендовану літературу за темою.
Основні поняття теми проаналізуйте і систематизуйте в таблиці.

Таблиця №6

Логіка і критичне мислення

№	Поняття		Приклад з діяльності фахівців соціальної сфери	Використана література
	Термін	Дефініція		
	Логіка			
	Критичне мислення			
	Істина			
	Мислити правильно			
	Поняття			

2. Дайте відповіді на запитання:

- Що розуміємо під поняттям «наукова стаття»?
- Як вибрати тему наукової статті?
- Яка структура наукової статті?
- Що таке анотація?
- На скільки абзаців необхідно писати висновки?

- Назвіть ознаки наукової статті?

3. Напишіть реферати (на вибір):

- Вимоги до оформлення наукової статті.
- Правила наукового стилю під час написання статті
- Оформлення списку за ДСТУ 8302:2015
- Вимоги до оформлення законодавчих та нормативних документів у списку використаної літератури.
- Вимоги до оформлення електронних ресурсів у списку використаної літератури.

4. Виконати творчі завдання (на вибір):

А. Іноді істину намагаються приховати і вдаються до логічних хитрощів, пропонують замість неї більш менш правдоподібну хибу.

Наведіть 2-3 приклади можливих логічних хитрощів.

Б. Назвати основні закони правильного мислення. Навести приклади дотримання цих законів. У прикладі відредагувати орфограми.

Закон тотожності «Будь-яка думка в межах даного міркування повинна залишатися тотожною собі».

Наприклад, в(е,и)ступ Володимира З(и,е)ленського на засіда(н,нн)і Конгресу місцевих та регіональних влад при През(е,и)дентові України (Львів, 15.12.2023)

Сьогодні у нашої зустрічі – особливий сенс. Цей рік для України – знов успішний у відносинах з (є,Є)вропейським (с,С)юзом. Торік ми здобули статус кандидата на вступ в Євросоюз, тепер – маємо рішення про початок переговорів щодо вступу. Це хороший і дуже важливий р(и,е)зультат. Це зміна політичної реальності в Європі та інст(е,и)туційний доказ, на рівні всієї Європи, що Україна буде членом Євросоюзу. Я хочу подякувати (в,у)сім в державі, хто працював на цей р(и,е)зультат, і усім, хто нам – Україні, українцям – допомагав.

Інструкція/ рекомендація до виконання:

По-перше, теоретичні питання споглядаємо у планах практичних занять (питання подаються у розгорнутому вигляді).

По-друге, скористайтесь Інтернетом (зайти на електронну бібліотеку університету) чи візьміть у бібліотеці університету (читальному залі або у бібліотеці кафедри соціальних технологій) джерела, що зазначені у списку літератури. Прочитайте конспект лекції, презентацію до лекції.

По-третє, для кращого запам'ятовування спробуйте візуалізувати матеріали (за допомогою схем, таблиць, малюнків тощо)

По-четверте, якщо Ви (здобувач вищої освіти) не достатньо зрозуміли питання теми, то можете звернутися до викладача на консультації (графік консультацій додається у силабусі дисципліни).

По-п'яте, перевірити засвоєний матеріал можна за допомогою тестів.

Критерії оцінювання:

Робота оцінюється за 100 бальною шкалою

«Відмінно» (90-100 балів): завдання виконані повністю, обґрунтовані всі відповіді на запитання; відсутні логічні та фактичні помилки.

«Добре» (74-89 балів): завдання виконані, але допущені незначні неточності, допущені логічні та фактичні помилки.

«Задовільно» (60-73 балів): завдання виконані частково; відповіді поверхневі; допущено логічні та фактичні помилки.

«Незадовільно» (менше 60 балів): завдання не виконано, або допущено логічні і фактичні помилки.

Деталізація критеріїв оцінювання:

Повнота знань (*глибина вивчення теоретичного матеріалу та володіння основними термінами*) 1-20 балів

Практичні навички (*здатність застосовувати отримані знання на практиці, вирішувати соціальні задачі, створювати кейси, аналізувати результати опитування*) 1-20 балів

Самостійна робота (*якість підготовки додаткових матеріалів, презентацій чи досліджень*) 1-20 балів

Аналітичне мислення (*вміння робити власні висновки, аргументувати свою позицію та творчо підходити до розв'язування проблеми*) 1-20 балів

Академічна доброчесність (*дотримання правил цитування та відсутність плагіату*) 1-20 балів

Рекомендована література

[1];[2];[3];[4];[5];[6];[7];[8];[9];[10];[11];[12];[13];[14];[15];[16];[17];[17];
[19];[20]; [21];[22]; [23];[24]; [25];[26]; [27];[28]; [29];[30];[31];[32];[33];[34];
[35];[36]; [37];[38]; [39];[40]; [41];[42]; [43].

Практичне заняття № 4

Тема заняття: Творче мислення у індивідуальному розв'язанні соціальних проблем. Форми роботи фахівця соціальної сфери у колективному розв'язанні проблем. Засоби корекції мовленнєвої поведінки фахівців соціальної сфери у процесі саморефлексії (подолання ними станів агресії, афекту, фобій, які заважають дотримуватися правил мовного етикету).

План заняття:

1. Творче мислення у індивідуальному розв'язанні соціальних проблем.
2. Форми роботи фахівця соціальної сфери у колективному розв'язанні проблем.
3. Засоби корекції мовленнєвої поведінки фахівців соціальної сфери у процесі саморефлексії (подолання ними станів агресії, афекту, фобій, які заважають дотримуватися правил мовного етикету).

Зміст завдань до практичного заняття:

1.Опрацюйте лекційний матеріал та рекомендовану літературу за темою.

Основні поняття теми проаналізуйте і систематизуйте в таблиці.

Таблиця №9

Базові поняття теми

№	Поняття		Приклад з діяльності фахівців соціальної сфери	Використана література
	Термін	Дефініція		
1	Творче мислення			
2	Форми роботи			
3	Засоби корекції мовленнєвої поведінки			
4	Форми роботи фахівця соціальної сфери			

2. Дайте відповіді на запитання:

- Що розуміємо під поняттям «творче мислення»?
- Як форми роботи фахівця соціальної сфери у колективному розв'язанні проблем ви знаєте?
- Опишіть засоби корекції мовленнєвої поведінки фахівців соціальної сфери у процесі саморефлексії?

3.Напишіть реферати (на вибір):

Творче мислення у індивідуальному розв'язанні соціальних проблем.

Форми роботи фахівця соціальної сфери у колективному розв'язанні проблем.

Засоби корекції мовленнєвої поведінки фахівців соціальної сфери у процесі саморефлексії (подолання ними станів агресії, афекту, фобій, які заважають дотримуватися правил мовного етикету).

Інструкція/ рекомендація до виконання:

По-перше, теоретичні питання споглядаємо у планах практичних занять (питання подаються у розгорнутому вигляді).

По-друге, скористайтесь Інтернетом (зайти на електронну бібліотеку університету) чи візьміть у бібліотеці університету (читальному залі або у бібліотеці кафедри соціальних технологій) джерела, що зазначені у списку літератури. Прочитайте конспект лекції, презентацію до лекції.

По-третє, для кращого запам'ятовування спробуйте візуалізувати матеріали (за допомогою схем, таблиць, малюнків тощо)

По-четверте, якщо Ви (здобувач вищої освіти) не достатньо зрозуміли питання теми, то можете звернутися до викладача на консультації (графік консультацій додається у силабусі дисципліни).

По-п'яте, перевірити засвоєний матеріал можна за допомогою тестів.

Критерії оцінювання:

Робота оцінюється за 100 бальною шкалою

«Відмінно» (90-100 балів): завдання виконані повністю, обґрунтовані всі відповіді на запитання; відсутні логічні та фактичні помилки.

«Добре» (74-89 балів): завдання виконані, але допущені незначні неточності, допущені логічні та фактичні помилки.

«Задовільно» (60-73 балів): завдання виконані частково; відповіді поверхневі; допущено логічні та фактичні помилки.

«Незадовільно» (менше 60 балів): завдання не виконано, або допущено логічні і фактичні помилки.

Деталізація критеріїв оцінювання:

Повнота знань (*глибина вивчення теоретичного матеріалу та володіння основними термінами*) 1-20 балів

Практичні навички (*здатність застосовувати отримані знання на практиці*,

вирішувати соціальні задачі, створювати кейси, аналізувати результати опитування) 1-20 балів

Самостійна робота (якість підготовки додаткових матеріалів, презентацій чи досліджень) 1-20 балів

Аналітичне мислення (вміння робити власні висновки, аргументувати свою позицію та творчо підходити до розв'язування проблеми) 1-20 балів

Академічна доброчесність (дотримання правил цитування та відсутність плагіату) 1-20 балів

Рекомендована література

[1];[2];[3];[4];[5];[6];[7];[8];[9];[10];[11];[12];[13];[14];[15];[16];[17];[17];
[19];[20]; [21];[22]; [23];[24]; [25];[26]; [27];[28]; [29];[30];[31];[32];[33];[34];
[35];[36]; [37];[38]; [39];[40]; [41];[42]; [43].

Практичне заняття № 5

Тема заняття: Закони аргументації та переконання

План заняття:

1. Використання законів аргументації та переконання у роботі фахівця соціальної сфери
2. Помилки під час озвучення інформації фахівцями соціальної сфери.
3. Фундаментальні правила аргументації

Зміст завдань до практичного заняття:

1. Опрацюйте лекційний матеріал та рекомендовану літературу за темою.
Основні поняття теми проаналізуйте і систематизуйте в таблиці.

Таблиця №8

Базові поняття теми

№	Поняття		Приклад з діяльності фахівців соціальної сфери	Використана література
	Термін	Дефініція		
1	Теорія аргументації і переконання			
2	Закони аргументації і переконання			
3	Помилки під час озвучення інформації фахівцями соціальної сфери			
4	Правила аргументації і переконання.			

2. Дайте відповіді на запитання:

Що Ви розумієте під «закони аргументації і переконання»?

Як знаєте правила аргументації?

3. Напишіть реферати (на вибір):

- Теорія аргументації і переконання
- Закони аргументації і переконання
- Помилки під час озвучення інформації фахівцями соціальної сфери
- Правила аргументації і переконання.

Інструкція/ рекомендація до виконання:

По-перше, теоретичні питання споглядаємо у планах практичних занять (питання подаються у розгорнутому вигляді).

По-друге, скористайтесь Інтернетом (зайти на електронну бібліотеку університету) чи візьміть у бібліотеці університету (читальному залі або у бібліотеці кафедри соціальних технологій) джерела, що зазначені у списку літератури. Прочитайте конспект лекції, презентацію до лекції.

По-третє, для кращого запам'ятовування спробуйте візуалізувати матеріали (за допомогою схем, таблиць, малюнків тощо)

По-четверте, якщо Ви (здобувач вищої освіти) не достатньо зрозуміли питання теми, то можете звернутися до викладача на консультації (графік консультацій додається у силабусі дисципліни).

По-п'яте, перевірити засвоєний матеріал можна за допомогою тестів.

Критерії оцінювання:

Робота оцінюється за 100 бальною шкалою

«Відмінно» (90-100 балів): завдання виконані повністю, обґрунтовані всі відповіді на запитання; відсутні логічні та фактичні помилки.

«Добре» (74-89 балів): завдання виконані, але допущені незначні неточності, допущені логічні та фактичні помилки.

«Задовільно» (60-73 балів): завдання виконані частково; відповіді поверхневі; допущено логічні та фактичні помилки.

«Незадовільно» (менше 60 балів): завдання не виконано, або допущено логічні і фактичні помилки.

Деталізація критеріїв оцінювання:

Повнота знань (*глибина вивчення теоретичного матеріалу та володіння основними термінами*) 1-20 балів

Практичні навички (*здатність застосовувати отримані знання на практиці, вирішувати соціальні задачі, створювати кейси, аналізувати результати опитування*) 1-20 балів

Самостійна робота (*якість підготовки додаткових матеріалів, презентацій чи*

досліджень)1-20 балів

Аналітичне мислення (*вміння робити власні висновки, аргументувати свою позицію та творчо підходити до розв'язування проблеми*)1-20 балів

Академічна доброчесність (*дотримання правил цитування та відсутність плагіату*)1-20 балів

Рекомендована література

[1];[2];[3];[4];[5];[6];[7];[8];[9];[10];[11];[12];[13];[14];[15];[16];[17];[17];
[19];[20]; [21];[22]; [23];[24]; [25];[26]; [27];[28]; [29];[30];[31];[32];[33];[34];
[35];[36]; [37];[38]; [39];[40]; [41];[42]; [43].

Практичне заняття № 6

Тема заняття: Тренувальні вправи для правильного інтонувати промови фахівця соціальної сфери.

План заняття:

1. Правильне інтонування промови як головний інструмент для втримання уваги аудиторії отримувачів соціальних послуг.
2. Використання логічних наголосів.
3. Значення пауз у мовленні
4. Змінення тембру і висоти голосу.
5. Діафрагмальне дихання

Зміст завдань до практичного заняття:

- 1.Опрацюйте лекційний матеріал та рекомендовану літературу за темою.
Основні поняття теми проаналізуйте і систематизуйте в таблиці.

Таблиця №9

Базові поняття теми

№	Поняття		Приклад з діяльності фахівців соціальної сфери	Використана література
	Термін	Дефініція		
1	Правильне інтонування промови			
2	Використання логічних наголосів			
3	Паузи у мовленні			
4	Тембр голосу			
5.	Висота голосу			
6.	Діафрагмальне дихання			

2. Дайте відповіді на запитання:

- Що Ви розумієте під правильним диханням?
- Як правильно озвучувати логічні наголоси?
- Що таке паузи у мовленні?
- Яке значення тембру голосу у роботі фахівця соціальної сфери?
- На скільки висота голосу важлива під час консультування клієнта ?
- Що Ви розумієте під діафрагмальним диханням?

3. Напишіть реферати (на вибір):

- Правильне інтонування промови як головний інструмент для втримання уваги аудиторії отримувачів соціальних послуг.
- Використання логічних наголосів.
- Значення пауз у мовленні
- Змінення тембру і висоти голосу.

- Діафрагмальне дихання

Інструкція/ рекомендація до виконання:

По-перше, теоретичні питання споглядаємо у планах практичних занять (питання подаються у розгорнутому вигляді).

По-друге, скористайтесь Інтернетом (зайти на електронну бібліотеку університету) чи візьміть у бібліотеці університету (читальному залі або у бібліотеці кафедри соціальних технологій) джерела, що зазначені у списку літератури. Прочитайте конспект лекції, презентацію до лекції.

По-третє, для кращого запам'ятовування спробуйте візуалізувати матеріали (за допомогою схем, таблиць, малюнків тощо)

По-четверте, якщо Ви (здобувач вищої освіти) не достатньо зрозуміли питання теми, то можете звернутися до викладача на консультації (графік консультацій додається у силабусі дисципліни).

По-п'яте, перевірити засвоєний матеріал можна за допомогою тестів.

Критерії оцінювання:

Робота оцінюється за 100 бальною шкалою

«Відмінно» (90-100 балів): завдання виконані повністю, обґрунтовані всі відповіді на запитання; відсутні логічні та фактичні помилки.

«Добре» (74-89 балів): завдання виконані, але допущені незначні неточності, допущені логічні та фактичні помилки.

«Задовільно» (60-73 балів): завдання виконані частково; відповіді поверхневі; допущено логічні та фактичні помилки.

«Незадовільно» (менше 60 балів): завдання не виконано, або допущено логічні і фактичні помилки.

Деталізація критеріїв оцінювання:

Повнота знань (*глибина вивчення теоретичного матеріалу та володіння*

основними термінами) 1-20 балів

Практичні навички (здатність застосовувати отримані знання на практиці, вирішувати соціальні задачі, створювати кейси, аналізувати результатів опитування) 1-20 балів

Самостійна робота (якість підготовки додаткових матеріалів, презентацій чи досліджень) 1-20 балів

Аналітичне мислення (вміння робити власні висновки, аргументувати свою позицію та творчо підходити до розв'язування проблеми) 1-20 балів

Академічна доброчесність (дотримання правил цитування та відсутність плагіату) 1-20 балів

Рекомендована література

[1];[2];[3];[4];[5];[6];[7];[8];[9];[10];[11];[12];[13];[14];[15];[16];[17];[17];
[19];[20]; [21];[22]; [23];[24]; [25];[26]; [27];[28]; [29];[30];[31];[32];[33];[34];
[35];[36]; [37];[38]; [39];[40]; [41];[42]; [43].

Практичне заняття № 7

Тема заняття: Способи і методи швидкого запам'ятовування інформації.

План заняття:

1. Метод Фейнмана як пояснення складної інформації простими словами.
2. Метод локусів «Палац пам'яті»
3. Мапи думок «Mind Maps »
4. Мнемоніка як перетворення інформації в асоціації та історії.
5. Інтервали повторення інформації.

Зміст завдань до практичного заняття:

- 1.Опрацюйте лекційний матеріал та рекомендовану літературу за темою.
Основні поняття теми проаналізуйте і систематизуйте в таблиці.

Таблиця №10

Методи швидкого запам'ятовування інформації

№	Поняття		Приклад з діяльності фахівців соціальної сфери	Використана література
	Термін	Дефініція		
1	Метод Фейнмана			
2	Метод локусів «Палац пам'яті»			
3	Мапи думок «Mind Maps »			
4	Мнемоніка як перетворення інформації в асоціації та історії.			
5.	Інтервали повторення інформації.			

2. Дайте відповіді на запитання:

- Які методи використовуєте для швидкого запам'ятовування інформації
- Розкрийте зміст методу Фейнмана ?
- Розкрийте зміст методу локусів «Палац пам'яті»?
- Мапи думок «Mind Maps » ?

3. Напишіть реферати (на вибір):

- Методи запам'ятовування інформації.
- Інтервали повторення інформації.

4. Вивчіть напам'ять найдовшу українську скоромовку.

Інструкція/ рекомендація до виконання:

По-перше, теоретичні питання споглядаємо у планах практичних занять (питання подаються у розгорнутому вигляді).

По-друге, скористайтесь Інтернетом (зайти на електронну бібліотеку університету) чи візьміть у бібліотеці університету (читальному залі або у бібліотеці кафедри соціальних технологій) джерела, що зазначені у списку літератури. Прочитайте конспект лекції, презентацію до лекції.

По-третє, для кращого запам'ятовування спробуйте візуалізувати матеріали (за допомогою схем, таблиць, малюнків тощо)

По-четверте, якщо Ви (здобувач вищої освіти) не достатньо зрозуміли питання теми, то можете звернутися до викладача на консультації (графік консультацій додається у силабусі дисципліни).

По-п'яте, перевірити засвоєний матеріал можна за допомогою тестів.

Критерії оцінювання:

Робота оцінюється за 100 бальною шкалою

«Відмінно» (90-100 балів): завдання виконані повністю, обґрунтовані всі відповіді на запитання; відсутні логічні та фактичні помилки.

«Добре» (74-89 балів): завдання виконані, але допущені незначні неточності, допущені логічні та фактичні помилки.

«Задовільно» (60-73 балів): завдання виконані частково; відповіді поверхневі; допущено логічні та фактичні помилки.

«Незадовільно» (менше 60 балів): завдання не виконано, або допущено логічні і фактичні помилки.

Деталізація критеріїв оцінювання:

Повнота знань (*глибина вивчення теоретичного матеріалу та володіння основними термінами*) 1-20 балів

Практичні навички (*здатність застосовувати отримані знання на практиці, вирішувати соціальні задачі, створювати кейси, аналізувати результати*

опитування) 1-20 балів

Самостійна робота (якість підготовки додаткових матеріалів, презентацій чи досліджень) 1-20 балів

Аналітичне мислення (вміння робити власні висновки, аргументувати свою позицію та творчо підходити до розв'язування проблеми) 1-20 балів

Академічна доброчесність (дотримання правил цитування та відсутність плагіату) 1-20 балів

Рекомендована література

[1];[2];[3];[4];[5];[6];[7];[8];[9];[10];[11];[12];[13];[14];[15];[16];[17];[17];
[19];[20]; [21];[22]; [23];[24]; [25];[26]; [27];[28]; [29];[30];[31];[32];[33];[34];
[35];[36]; [37];[38]; [39];[40]; [41];[42]; [43].

Практичне заняття № 8

Тема заняття: Позитивний вплив каліграфічного письма на фахівця соціальної сфери і клієнта

План заняття:

6. Каліграфічне письмо як красивий текст та інструмент розвитку мозку
7. Вплив каліграфічного письма на покращення пам'яті людини.
8. Зняття стресу за допомогою каліграфічного письма.

Зміст завдань до практичного заняття:

1. Опрацюйте лекційний матеріал та рекомендовану літературу за темою.
Основні поняття теми проаналізуйте і систематизуйте в таблиці.

Базові поняття теми

№	Поняття		Приклад з діяльності фахівців соціальної сфери	Використана література
	Термін	Дефініція		
1	Каліграфічне письмо			
2	Переваги каліграфічного письма			

2. Дайте відповіді на запитання:

- Що розуміємо під поняттям «каліграфічне письмо»?
- Як впливає каліграфічне письмо фахівця соціальної сфери ?

3. Напишіть реферати (на вибір):

- Позитивні сторони каліграфічного письма
- Види каліграфічного письма
- Історія каліграфічного письма.
- Зняття стресу за допомогою каліграфічного письма.

4. Каліграфічно списати текст, відредагувати його.

Інструкція/ рекомендація до виконання:

По-перше, теоретичні питання споглядаємо у планах практичних занять (питання подаються у розгорнутому вигляді).

По-друге, скористайтесь Інтернетом (зайти на електронну бібліотеку університету) чи візьміть у бібліотеці університету (читальному залі або у бібліотеці кафедри соціальних технологій) джерела, що зазначені у списку літератури. Прочитайте конспект лекції, презентацію до лекції.

По-третє, для кращого запам'ятовування спробуйте візуалізувати матеріали (за допомогою схем, таблиць, малюнків тощо)

По-четверте, якщо Ви (здобувач вищої освіти) не достатньо зрозуміли питання теми, то можете звернутися до викладача на консультації (графік консультацій додається у силабусі дисципліни).

По-п'яте, перевірити засвоєний матеріал можна за допомогою тестів.

Критерії оцінювання:

Робота оцінюється за 100 бальною шкалою

«Відмінно» (90-100 балів): завдання виконані повністю, обґрунтовані всі відповіді на запитання; відсутні логічні та фактичні помилки.

«Добре» (74-89 балів): завдання виконані, але допущені незначні неточності, допущені логічні та фактичні помилки.

«Задовільно» (60-73 балів): завдання виконані частково; відповіді поверхневі; допущено логічні та фактичні помилки.

«Незадовільно» (менше 60 балів): завдання не виконано, або допущено логічні і фактичні помилки.

Деталізація критеріїв оцінювання:

Повнота знань (глибина вивчення теоретичного матеріалу та володіння основними термінами) 1-20 балів

Практичні навички (здатність застосовувати отримані знання на практиці, вирішувати соціальні задачі, створювати кейси, аналізувати результатів опитування) 1-20 балів

Самостійна робота (якість підготовки додаткових матеріалів, презентацій чи досліджень) 1-20 балів

Аналітичне мислення (вміння робити власні висновки, аргументувати свою позицію та творчо підходити до розв'язування проблеми) 1-20 балів

Академічна доброчесність (дотримання правил цитування та відсутність плагіату) 1-20 балів

Рекомендована література

[1];[2];[3];[4];[5];[6];[7];[8];[9];[10];[11];[12];[13];[14];[15];[16];[17];[17];
[19];[20]; [21];[22]; [23];[24]; [25];[26]; [27];[28]; [29];[30];[31];[32];[33];[34];
[35];[36]; [37];[38]; [39];[40]; [41];[42]; [43].

Практичне заняття № 9

Тема заняття: Шляхи вивчення іноземної мови та її вплив на формування культури професійного мовлення фахівців соціальної сфери.

План заняття:

1. Формальне навчання іноземної мови.
2. Автентичне вивчення іноземної мови та її вплив на формування культури професійного мовлення фахівців соціальної сфери.
3. Інтерактивні платформи вивчення іноземної мови фахівцями соціальної сфери.
4. Практика спілкування іноземною мовою на міжнародних вебінарах.

Зміст завдань до практичного заняття:

- 1.Опрацюйте лекційний матеріал та рекомендовану літературу за темою.
Основні поняття теми проаналізуйте і систематизуйте в таблиці.

Таблиця №12

Базові поняття теми

№	Поняття		Приклад з діяльності фахівців соціальної сфери	Використана література
	Термін	Дефініція		
1	Автентичне вивчення іноземної мови			
2	Інтерактивні платформи вивчення			

	іноземної мови			
3	Міжнародні вебінари іноземною мовою			

2. Дайте відповіді на запитання:

- Що розуміємо під поняттям «автентичне вивчення іноземної мови»?
- Як вибрати інтерактивні платформи вивчення іноземної мови?
 - Яка структура наукової статті?
- Що таке міжнародні вебінари іноземною мовою?

3. Напишіть реферати (на вибір):

Автентичне вивчення іноземної мови

Інтерактивні платформи вивчення іноземної мови

Міжнародні вебінари іноземною мовою

Інструкція/ рекомендація до виконання:

По-перше, теоретичні питання споглядаємо у планах практичних занять (питання подаються у розгорнутому вигляді).

По-друге, скористайтесь Інтернетом (зайти на електронну бібліотеку університету) чи візьміть у бібліотеці університету (читальному залі або у бібліотеці кафедри соціальних технологій) джерела, що зазначені у списку літератури. Прочитайте конспект лекції, презентацію до лекції.

По-третє, для кращого запам'ятовування спробуйте візуалізувати матеріали (за допомогою схем, таблиць, малюнків тощо)

По-четверте, якщо Ви (здобувач вищої освіти) не достатньо зрозуміли питання теми, то можете звернутися до викладача на консультації (графік консультацій додається у силабусі дисципліни).

По-п'яте, перевірити засвоєний матеріал можна за допомогою тестів.

Критерії оцінювання:

Робота оцінюється за 100 бальною шкалою

«Відмінно» (90-100 балів): завдання виконані повністю, обґрунтовані всі відповіді на запитання; відсутні логічні та фактичні помилки.

«Добре» (74-89 балів): завдання виконані, але допущені незначні неточності, допущені логічні та фактичні помилки.

«Задовільно» (60-73 балів): завдання виконані частково; відповіді поверхневі; допущено логічні та фактичні помилки.

«Незадовільно» (менше 60 балів): завдання не виконано, або допущено логічні і фактичні помилки.

Деталізація критеріїв оцінювання:

Повнота знань (*глибина вивчення теоретичного матеріалу та володіння основними термінами*) 1-20 балів

Практичні навички (*здатність застосовувати отримані знання на практиці, вирішувати соціальні задачі, створювати кейси, аналізувати результатів опитування*) 1-20 балів

Самостійна робота (*якість підготовки додаткових матеріалів, презентацій чи досліджень*) 1-20 балів

Аналітичне мислення (*вміння робити власні висновки, аргументувати свою позицію та творчо підходити до розв'язування проблеми*) 1-20 балів

Академічна доброчесність (*дотримання правил цитування та відсутність плагіату*) 1-20 балів

Рекомендована література

[1];[2];[3];[4];[5];[6];[7];[8];[9];[10];[11];[12];[13];[14];[15];[16];[17];[17];
[19];[20]; [21];[22]; [23];[24]; [25];[26]; [27];[28]; [29];[30];[31];[32];[33];[34];
[35];[36]; [37];[38]; [39];[40]; [41];[42]; [43].

Практичне заняття № 10

Тема заняття: Вправи на переклад і редагування вузькогалузевих текстів фахівцями соціальної сфери.

План заняття:

1. Переклад і редагування вузькогалузевих текстів фахівцями соціальної сфери..
2. Багатозначність слів та вибір адекватного варіанту перекладу слова.
3. Особливості граматичної будови мови.
4. Передача засобами української мови зарубіжних реалій.

Зміст завдань до практичного заняття:

1. Опрацюйте лекційний матеріал та рекомендовану літературу за темою.
Основні поняття теми проаналізуйте і систематизуйте в таблиці.

Таблиця №13

Написання і редагування статті.

№	Поняття		Приклад з діяльності фахівців соціальної сфери	Використана література
	Термін	Дефініція		
1	Терміни-еквіваленти			
2	Переклад			
3	редагування			
4	Багатозначність слів			
5.	Граматична будова мови			

2. Дайте відповіді на запитання:

- Що розуміємо під поняттям «переклад»?
- Як правильно редагувати текст?
- Назвіть 20 багатозначних слів української мови?

3. Напишіть реферати (на вибір):

- Переклад і редагування вузькогалузевих текстів фахівцями соціальної сфери..
- Багатозначність слів та вибір адекватного варіанту перекладу слова.
- Особливості граматичної будови мови.
- Передача засобами української мови зарубіжних реалій.

Інструкція/ рекомендація до виконання:

По-перше, теоретичні питання споглядаємо у планах практичних занять (питання подаються у розгорнутому вигляді).

По-друге, скористайтесь Інтернетом (зайти на електронну бібліотеку університету) чи візьміть у бібліотеці університету (читальному залі або у бібліотеці кафедри соціальних технологій) джерела, що зазначені у списку літератури. Прочитайте конспект лекції, презентацію до лекції.

По-третє, для кращого запам'ятовування спробуйте візуалізувати матеріали (за допомогою схем, таблиць, малюнків тощо)

По-четверте, якщо Ви (здобувач вищої освіти) не достатньо зрозуміли питання теми, то можете звернутися до викладача на консультації (графік консультацій додається у силабусі дисципліни).

По-п'яте, перевірити засвоєний матеріал можна за допомогою тестів.

Критерії оцінювання:

Робота оцінюється за 100 бальною шкалою

«Відмінно» (90-100 балів): завдання виконані повністю, обґрунтовані всі відповіді на запитання; відсутні логічні та фактичні помилки.

«Добре» (74-89 балів): завдання виконані, але допущені незначні неточності, допущені логічні та фактичні помилки.

«Задовільно» (60-73 балів): завдання виконані частково; відповіді поверхневі; допущено логічні та фактичні помилки.

«Незадовільно» (менше 60 балів): завдання не виконано, або допущено логічні і фактичні помилки.

Деталізація критеріїв оцінювання:

Повнота знань (*глибина вивчення теоретичного матеріалу та володіння основними термінами*) 1-20 балів

Практичні навички (*здатність застосовувати отримані знання на практиці, вирішувати соціальні задачі, створювати кейси, аналізувати результатів опитування*) 1-20 балів

Самостійна робота (*якість підготовки додаткових матеріалів, презентацій чи досліджень*) 1-20 балів

Аналітичне мислення (*вміння робити власні висновки, аргументувати свою позицію та творчо підходити до розв'язування проблеми*) 1-20 балів

Академічна доброчесність (*дотримання правил цитування та відсутність плагіату*) 1-20 балів

Рекомендована література

[1];[2];[3];[4];[5];[6];[7];[8];[9];[10];[11];[12];[13];[14];[15];[16];[17];[17];
[19];[20];[21];[22];[23];[24];[25];[26];[27];[28]; [29];[30];[31];[32];[33];[34];
[35];[36]; [37];[38]; [39];[40]; [41];[42]; [43].

Практичне заняття № 11

Тема заняття: Вправи для написання і презентації виступу фахівця соціальної сфери

План заняття:

1. Трикомпонентна структура виступу фахівця соціальної сфери.
2. Способи формування ефективного виступу.
3. Які проблеми виникають під час підготовки виступу.
4. Інструменти для вдалого виступу.

5. Створення виступу без втрати деталей інформації.

Зміст завдань до практичного заняття:

1.Опрацюйте лекційний матеріал та рекомендовану літературу за темою.

Основні поняття теми проаналізуйте і систематизуйте в таблиці.

Таблиця №14

Базові поняття теми

№	Поняття		Приклад з діяльності фахівців соціальної сфери	Використана література
	Термін	Дефініція		
1	виступ			
2	трикомпонентна структура виступу			

2. Дайте відповіді на запитання:

- Що розуміємо під поняттям «виступ»?
- Назвіть способи створення ефективного виступу?
- Які проблеми виникають під час підготовки до виступу?

3.Напишіть реферати (на вибір):

Трикомпонентна структура виступу фахівця соціальної сфери.

Способи формування ефективного виступу.

Проблеми підготовки виступу.

Інструменти для вдалого виступу.

6. Створення виступу на соціальну тему. Зробити відеозапис.

Інструкція/ рекомендація до виконання:

По-перше, теоретичні питання споглядаємо у планах практичних занять (питання подаються у розгорнутому вигляді).

По-друге, скористайтесь Інтернетом (зайти на електронну бібліотеку університету) чи візьміть у бібліотеці університету (читальному залі або у

бібліотеці кафедри соціальних технологій) джерела, що зазначені у списку літератури. Прочитайте конспект лекції, презентацію до лекції.

По-третє, для кращого запам'ятовування спробуйте візуалізувати матеріали (за допомогою схем, таблиць, малюнків тощо)

По-четверте, якщо Ви (здобувач вищої освіти) не достатньо зрозуміли питання теми, то можете звернутися до викладача на консультації (графік консультацій додається у силабусі дисципліни).

По-п'яте, перевірити засвоєний матеріал можна за допомогою тестів.

Критерії оцінювання:

Робота оцінюється за 100 бальною шкалою

«Відмінно» (90-100 балів): завдання виконані повністю, обґрунтовані всі відповіді на запитання; відсутні логічні та фактичні помилки.

«Добре» (74-89 балів): завдання виконані, але допущені незначні неточності, допущені логічні та фактичні помилки.

«Задовільно» (60-73 балів): завдання виконані частково; відповіді поверхневі; допущено логічні та фактичні помилки.

«Незадовільно» (менше 60 балів): завдання не виконано, або допущено логічні і фактичні помилки.

Деталізація критеріїв оцінювання:

Повнота знань (глибина вивчення теоретичного матеріалу та володіння основними термінами) 1-20 балів

Практичні навички (здатність застосовувати отримані знання на практиці, вирішувати соціальні задачі, створювати кейси, аналізувати результатів опитування) 1-20 балів

Самостійна робота (якість підготовки додаткових матеріалів, презентацій чи досліджень) 1-20 балів

Аналітичне мислення (вміння робити власні висновки, аргументувати свою позицію та творчо підходити до розв'язування проблеми) 1-20 балів

Академічна доброчесність (дотримання правил цитування та відсутність плагіату) 1-20 балів

Рекомендована література

[1];[2];[3];[4];[5];[6];[7];[8];[9];[10];[11];[12];[13];[14];[15];[16];[17];[17];
[19];[20]; [21];[22]; [23];[24]; [25];[26]; [27];[28]; [29];[30];[31];[32];[33];[34];
[35];[36]; [37];[38]; [39];[40]; [41];[42]; [43].

Практичне заняття № 12

Тема заняття: Вправи на написання реферату і оформлення списку літератури

План заняття:

1. Реферат як академічна письмова робота, усна доповідь
2. Основні функції реферату
3. Вимоги до написання реферату.
4. Оформлення списку використаної літератури.

Зміст завдань до практичного заняття:

1. Опрацюйте лекційний матеріал та рекомендовану літературу за темою.
Основні поняття теми проаналізуйте і систематизуйте в таблиці.

Таблиця №15

Написання і редагування статті.

№	Поняття		Приклад з діяльності фахівців соціальної сфери	Використана література
	Термін	Дефініція		
1	Реферат			
2	Функції реферату			
3	Вимоги до написання реферату			
4	Презентація			

реферату			
----------	--	--	--

2. Дайте відповіді на запитання:

- Що розуміємо під поняттям «реферат»?
- Які функції виконує реферат?
- Чи можна використовувати при написанні рефератів ШІ?
- Як правильно створити презентацію до реферату?

3. Напишіть реферати (на вибір):

- Реферат як академічна письмова робота, усна доповідь
- Основні функції реферату
- Вимоги до написання реферату.
- Оформлення списку використаної літератури.

Інструкція/ рекомендація до виконання:

По-перше, теоретичні питання споглядаємо у планах практичних занять (питання подаються у розгорнутому вигляді).

По-друге, скористайтесь Інтернетом (зайти на електронну бібліотеку університету) чи візьміть у бібліотеці університету (читальному залі або у бібліотеці кафедри соціальних технологій) джерела, що зазначені у списку літератури. Прочитайте конспект лекції, презентацію до лекції.

По-третє, для кращого запам'ятовування спробуйте візуалізувати матеріали (за допомогою схем, таблиць, малюнків тощо)

По-четверте, якщо Ви (здобувач вищої освіти) не достатньо зрозуміли питання теми, то можете звернутися до викладача на консультації (графік консультацій додається у силабусі дисципліни).

По-п'яте, перевірити засвоєний матеріал можна за допомогою тестів.

Критерії оцінювання:

Робота оцінюється за 100 бальною шкалою

«Відмінно» (90-100 балів): завдання виконані повністю, обґрунтовані всі

відповіді на запитання; відсутні логічні та фактичні помилки.

«Добре» (74-89 балів): завдання виконані, але допущені незначні неточності, допущені логічні та фактичні помилки.

«Задовільно» (60-73 балів): завдання виконані частково; відповіді поверхневі; допущено логічні та фактичні помилки.

«Незадовільно» (менше 60 балів): завдання не виконано, або допущено логічні і фактичні помилки.

Деталізація критеріїв оцінювання:

Повнота знань (*глибина вивчення теоретичного матеріалу та володіння основними термінами*) 1-20 балів

Практичні навички (*здатність застосовувати отримані знання на практиці, вирішувати соціальні задачі, створювати кейси, аналізувати результатів опитування*) 1-20 балів

Самостійна робота (*якість підготовки додаткових матеріалів, презентацій чи досліджень*) 1-20 балів

Аналітичне мислення (*вміння робити власні висновки, аргументувати свою позицію та творчо підходити до розв'язування проблеми*) 1-20 балів

Академічна доброчесність (*дотримання правил цитування та відсутність плагіату*) 1-20 балів

Рекомендована література

[1];[2];[3];[4];[5];[6];[7];[8];[9];[10];[11];[12];[13];[14];[15];[16];[17];[17];
[19];[20]; [21];[22]; [23];[24]; [25];[26]; [27];[28]; [29];[30];[31];[32];[33];[34];
[35];[36]; [37];[38]; [39];[40]; [41];[42]; [43].

Практичне заняття № 13

Тема заняття: Стислий опис результатів проведення анкетного опитування.

План заняття:

1. Підбір інструментарію для опитування отримувачі соціальних послуг

2. Процедура опитування.
3. Аналіз отриманих результатів.
4. Презентація узагальнень дослідження.

Зміст завдань до практичного заняття:

- 1.Опрацюйте лекційний матеріал та рекомендовану літературу за темою.
Основні поняття теми проаналізуйте і систематизуйте в таблиці.

Таблиця №16

Написання і редагування статті.

№	Поняття		Приклад з діяльності фахівців соціальної сфери	Використана література
	Термін	Дефініція		
1	опитувальник			
2	анкета			
3	аналіз результатів			
4	Презентація дослідження			

2. Дайте відповіді на запитання:

- Що розуміємо під поняттям «опитувальник»?
- Що розуміємо під поняттям «анкета»?
- Яка правильно зробити аналіз дослідження?
- Як правильно створити презентацію

3.Напишіть реферати (на вибір):

- Підбір інструментарію для опитування отримувачі соціальних послуг
- Процедура опитування.
- Аналіз отриманих результатів.
- Презентація узагальнень дослідження.

Інструкція/ рекомендація до виконання:

По-перше, теоретичні питання споглядаємо у планах практичних занять

(питання подаються у розгорнутому вигляді).

По-друге, скористайтесь Інтернетом (зайти на електронну бібліотеку університету) чи візьміть у бібліотеці університету (читальному залі або у бібліотеці кафедри соціальних технологій) джерела, що зазначені у списку літератури. Прочитайте конспект лекції, презентацію до лекції.

По-третє, для кращого запам'ятовування спробуйте візуалізувати матеріали (за допомогою схем, таблиць, малюнків тощо)

По-четверте, якщо Ви (здобувач вищої освіти) не достатньо зрозуміли питання теми, то можете звернутися до викладача на консультації (графік консультацій додається у силабусі дисципліни).

По-п'яте, перевірити засвоєний матеріал можна за допомогою тестів.

Критерії оцінювання:

Робота оцінюється за 100 бальною шкалою

«Відмінно» (90-100 балів): завдання виконані повністю, обґрунтовані всі відповіді на запитання; відсутні логічні та фактичні помилки.

«Добре» (74-89 балів): завдання виконані, але допущені незначні неточності, допущені логічні та фактичні помилки.

«Задовільно» (60-73 балів): завдання виконані частково; відповіді поверхневі; допущено логічні та фактичні помилки.

«Незадовільно» (менше 60 балів): завдання не виконано, або допущено логічні і фактичні помилки.

Деталізація критеріїв оцінювання:

Повнота знань (*глибина вивчення теоретичного матеріалу та володіння основними термінами*) 1-20 балів

Практичні навички (*здатність застосовувати отримані знання на практиці, вирішувати соціальні задачі, створювати кейси, аналізувати результати опитування*) 1-20 балів

Самостійна робота (*якість підготовки додаткових матеріалів, презентацій чи*

досліджень) 1-20 балів

Аналітичне мислення (вміння робити власні висновки, аргументувати свою позицію та творчо підходити до розв'язування проблеми) 1-20 балів

Академічна доброчесність (дотримання правил цитування та відсутність плагіату) 1-20 балів

Рекомендована література

[1];[2];[3];[4];[5];[6];[7];[8];[9];[10];[11];[12];[13];[14];[15];[16];[17];[17];
[19];[20]; [21];[22]; [23];[24]; [25];[26]; [27];[28]; [29];[30];[31];[32];[33];[34];
[35];[36]; [37];[38]; [39];[40]; [41];[42]; [43].

Практичне заняття № 14

Тема заняття: Написання методичних рекомендацій на основі проведеного дослідження.

План заняття:

1. Методичні рекомендації
2. Процедура написання
3. Оформлення і презентація методичних рекомендацій

Зміст завдань до практичного заняття:

1. Опрацюйте лекційний матеріал та рекомендовану літературу за темою.
Основні поняття теми проаналізуйте і систематизуйте в таблиці.

Таблиця №17

Написання і редагування статті.

№	Поняття		Приклад з діяльності фахівців соціальної сфери	Використана література
	Термін	Дефініція		
1	Методичні рекомендації			
2	Редагування			

	методичних рекомендацій			
3	Процедура написання			
4	Презентація			

2. Дайте відповіді на запитання:

- Що розуміємо під поняттям «методичні рекомендації»?
- Чим відрізняються методичні рекомендації від реферату?
- Яка структура методичних рекомендацій?

3. Напишіть реферати (на вибір):

- Методичні рекомендації
- Редагування методичних рекомендацій
- Процедура написання
- Презентація

Інструкція/ рекомендація до виконання:

По-перше, теоретичні питання споглядаємо у планах практичних занять (питання подаються у розгорнутому вигляді).

По-друге, скористайтесь Інтернетом (зайти на електронну бібліотеку університету) чи візьміть у бібліотеці університету (читальному залі або у бібліотеці кафедри соціальних технологій) джерела, що зазначені у списку літератури. Прочитайте конспект лекції, презентацію до лекції.

По-третє, для кращого запам'ятовування спробуйте візуалізувати матеріали (за допомогою схем, таблиць, малюнків тощо)

По-четверте, якщо Ви (здобувач вищої освіти) не достатньо зрозуміли питання теми, то можете звернутися до викладача на консультації (графік консультацій додається у силабусі дисципліни).

По-п'яте, перевірити засвоєний матеріал можна за допомогою тестів.

Критерії оцінювання:

Робота оцінюється за 100 бальною шкалою

«Відмінно» (90-100 балів): завдання виконані повністю, обґрунтовані всі відповіді на запитання; відсутні логічні та фактичні помилки.

«Добре» (74-89 балів): завдання виконані, але допущені незначні неточності, допущені логічні та фактичні помилки.

«Задовільно» (60-73 балів): завдання виконані частково; відповіді поверхневі; допущено логічні та фактичні помилки.

«Незадовільно» (менше 60 балів): завдання не виконано, або допущено логічні і фактичні помилки.

Деталізація критеріїв оцінювання:

Повнота знань (*глибина вивчення теоретичного матеріалу та володіння основними термінами*) 1-20 балів

Практичні навички (*здатність застосовувати отримані знання на практиці, вирішувати соціальні задачі, створювати кейси, аналізувати результатів опитування*) 1-20 балів

Самостійна робота (*якість підготовки додаткових матеріалів, презентацій чи досліджень*) 1-20 балів

Аналітичне мислення (*вміння робити власні висновки, аргументувати свою позицію та творчо підходити до розв'язування проблеми*) 1-20 балів

Академічна доброчесність (*дотримання правил цитування та відсутність плагіату*) 1-20 балів

Рекомендована література

[1];[2];[3];[4];[5];[6];[7];[8];[9];[10];[11];[12];[13];[14];[15];[16];[17];[17];
[19];[20]; [21];[22]; [23];[24]; [25];[26]; [27];[28]; [29];[30];[31];[32];[33];[34];
[35];[36]; [37];[38]; [39];[40]; [41];[42]; [43].

Практичне заняття № 15

Тема заняття: Написання і редагування статті.

План заняття:

1. Стаття як основний вид наукової праці.
2. Головні ознаки наукової статті (новизна, проходить рецензування, має структуру, спирається на джерела)
3. Оформлення і подання до друку статті.

Зміст завдань до практичного заняття:

1. Опрацюйте лекційний матеріал та рекомендовану літературу за темою.
Основні поняття теми проаналізуйте і систематизуйте в таблиці.

Таблиця №18

Написання і редагування статті.

№	Поняття		Приклад з діяльності фахівців соціальної сфери	Використана література
	Термін	Дефініція		
1	Стаття			
2	Структура статті			
3	Вимоги до оформлення статей			
4	«References»			

2. Дайте відповіді на запитання:

- Що розуміємо під поняттям «наукова стаття»?
- Як вибрати тему наукової статті?
- Яка структура наукової статті?
- Що таке анотація?

- На скільки абзаців необхідно писати висновки?
- Назвіть ознаки наукової статті?

3. Напишіть реферати (на вибір):

- Вимоги до оформлення наукової статті.
- Правила наукового стилю під час написання статті
- Оформлення списку за ДСТУ 8302:2015
- Вимоги до оформлення законодавчих та нормативних документів у списку використаної літератури.

- Вимоги до оформлення електронних ресурсів у списку використаної літератури.

4. Вибрати тему (допускається власна соціальна тема), написати статтю.

- Соціально-психологічна реабілітація пацієнтів з вродженими та набутими патологіями у медичних закладах
- Зміст і технології соціальної реклами в Україні періоду незалежності
- Зміст і характеристика соціальних комунікацій дітей молодшого шкільного віку в умовах війни
- Соціальні характеристики рівня домагань студентів закладів вищої освіти у період війни
- Технологія соціально-корекційної роботи з дітьми військовослужбовців в умовах закладу загальної середньої освіти
- Профілактика соціально-відхиленої поведінки підлітків в умовах сільського закладу середньої освіти
- Диджиталізація системи соціальної роботи в Україні (1991 – 2024 рр.)
- Соціальне забезпечення військовослужбовців та їх сімей під час військового стану
- Організація творчої діяльності соціального педагога з дітьми, які мають порушення мовлення

- Соціальна корекція делінквентної поведінки клієнтів Центру пробації
- Соціальний захист осіб з порушеннями зору в Україні
- Івент-менджмент у роботі соціального педагога дошкільного закладу
- Технологія роботи соціального працівника з сім'ями внутрішньо переміщених осіб
- Соціальна адаптація першокурсників закладів вищої освіти в умовах війни
- Формування соціального здоров'я учнів в умовах змішаної форми навчання

Інструкція/ рекомендація до виконання:

По-перше, теоретичні питання споглядаємо у планах практичних занять (питання подаються у розгорнутому вигляді).

По-друге, скористайтесь Інтернетом (зайти на електронну бібліотеку університету) чи візьміть у бібліотеці університету (читальному залі або у бібліотеці кафедри соціальних технологій) джерела, що зазначені у списку літератури. Прочитайте конспект лекції, презентацію до лекції.

По-третє, для кращого запам'ятовування спробуйте візуалізувати матеріали (за допомогою схем, таблиць, малюнків тощо)

По-четверте, якщо Ви (здобувач вищої освіти) не достатньо зрозуміли питання теми, то можете звернутися до викладача на консультації (графік консультацій додається у силабусі дисципліни).

По-п'яте, перевірити засвоєний матеріал можна за допомогою тестів.

Як приклад, наводимо фрагмент відповіді:

За Т. Яхонтовою, стаття є провідним жанром наукового мовлення, який дозволяє фіксувати перебіг поточних досліджень у соціальній роботі (різних галузей науки), забезпечує комунікативну взаємодію між науковцями, сприяє підвищенню загальної науково-інформаційної культури суспільства.

Одним з чинників, які вказують на конкретні ознаки наукових статей, є вимоги журналу, у яких вони друкуються, передусім обсяг. Текст статті варіюється в діапазоні від 8 до 20 сторінок. Використовується шрифт Times New Roman, розмір – 14, міжрядковий інтервал – 1,5

Проілюструємо уривок із статті (Додаток А)

Критерії оцінювання:

Робота оцінюється за 100 бальною шкалою

«Відмінно» (90-100 балів): завдання виконані повністю, обґрунтовані всі відповіді на запитання; відсутні логічні та фактичні помилки.

«Добре» (74-89 балів): завдання виконані, але допущені незначні неточності, допущені логічні та фактичні помилки.

«Задовільно» (60-73 балів): завдання виконані частково; відповіді поверхневі; допущено логічні та фактичні помилки.

«Незадовільно» (менше 60 балів): завдання не виконано, або допущено логічні і фактичні помилки.

Деталізація критеріїв оцінювання:

Повнота знань (глибина вивчення теоретичного матеріалу та володіння основними термінами) 1-20 балів

Практичні навички (здатність застосовувати отримані знання на практиці, вирішувати соціальні задачі, створювати кейси, аналізувати результатів опитування) 1-20 балів

Самостійна робота (якість підготовки додаткових матеріалів, презентацій чи досліджень) 1-20 балів

Аналітичне мислення (вміння робити власні висновки, аргументувати свою позицію та творчо підходити до розв'язування проблеми) 1-20 балів

Академічна доброчесність (дотримання правил цитування та відсутність плагіату) 1-20 балів

Рекомендована література

[1];[2];[3];[4];[5];[6];[7];[8];[9];[10];[11];[12];[13];[14];[15];[16];[17];[17];
 [19];[20];[21];[22];[23];[24];[25];[26];[27];[28];[29];[30];[31];[32];[33];[34];
 [35];[36]; [37];[38]; [39];[40]; [41];[42]; [43].

2.16. Українсько-польський словник соціальних термінів

Поняття	Визначення українською мовою	Pojęcie	w języku polskim
Фахівець соціальної сфери (надавач соціальної послуги)	Особа, яка має відповідну освіту та кваліфікацію, відповідає вимогам, установленим центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері соціального захисту населення, здійснює оцінку потреб, підготовку договору та індивідуального плану надання соціальних послуг, організовує та надає соціальні послуги, що потребують фахової кваліфікації, а також організовує заходи з підтримки вразливих груп населення	Fachowiec w zakresie socjalnym (osoba nadająca usługi socjalne)	Osoba, mająca odpowiednią edukację i kwalifikację, według wymóg, ustalonych przez centralny organ władzy wykonawczej, który zabezpiecza kształtowanie polityki państwowej w zakresie socjalnej opieki ludności, spełnia ocenę potrzeb, przygotowanie umowy i indywidualnego planu nadania usług socjalnych, organizuje i nadaje usługi socjalne, potrzebujący kwalifikacji fachowej, oraz organizuje przedsięwzięcia ze wsparcia wrażliwych grup ludności.
Соціальна профілактика	Організація навчання та просвіти; довідкові послуги; розроблення та розповсюдження рекламно-інформаційних матеріалів щодо надання соціальної послуги	Profilaktyka socjalna	Organizacja kształtowania i edukacji; poradnicze usługi; opracowanie i rozpowszechnienie materiałów reklamowo-informacyjnych dotyczących nadania usługi socjalnej.
Консультування	Допомога в аналізі життєвої ситуації, визначення основних проблем, шляхів їх вирішення, складання плану виходу із складної життєвої ситуації; психологічне консультування	Konsultowanie	Pomoc w analizie sytuacji życiowej, wyznaczenia głównych problemów, dróg ich rozwiązania, ułożenia planu wyjścia z skomplikowanej sytuacji życiowej; konsultowanie psychologiczne.
Посередництво (медіація)	Допомога у врегулюванні конфліктів; ведення переговорів; опрацювання шляхів та умов розв'язання конфлікту	Pośrednictwo (mediacja)	Pomoc w uregulowaniu konfliktów; prowadzenie negocjacji; opracowywanie dróg i warunków rozwiązania konfliktu.

Представництво інтересів	Ведення переговорів від імені отримувача соціальних послуг; допомога в оформленні та відновленні документів; сприяння в реєстрації місця проживання або перебування; допомога у розшуку близьких та рідних.	Przedstawicielstwo o interesów	Prowadzenie negocjacji w imieniu odbiorcy usług socjalnych; pomoc w załatwieniu i wznowieniu dokumentów; pomoc w rejestracji miejsca zamieszkiwania albo pobytu; pomoc w poszukiwaniu bliskich oraz krewnych.
Кризове та екстрене втручання	Психологічна допомога; надання інформації з питань соціального захисту населення; допомога в організації взаємодій з іншими фахівцями та службами	Ingerencja kryzysowa i bezzwłoczna	Pomoc psychologiczna; nadanie informacji do spraw opieki socjalnej ludności; pomoc w organizacji współdziałań z innymi fachowcami i służbami.
Соціальний супровід	комплекс заходів, що передбачає оцінку потреб, визначення шляхів вирішення основних проблем, регулярні зустрічі чи відвідування отримувача послуги з метою моніторингу виконання поставлених завдань, сприяння у отриманні інших послуг, допомогу в усвідомленні значення дій та/або розвиток вміння керувати ними, навчання та розвиток навичок, спрямованих на подолання чи мінімізацію складних життєвих обставин	Asystencja socjalna	Kompleks przedsięwzięć, który przewiduje ocenę potrzeb, wyznaczenia dróg rozwiązania głównych problemów, regularne spotkania czy odwiedzania odbiorcy usługi w celu monitoringu wykonania postawionych zadań, pomocy w otrzymaniu innych usług, pomoc w uświadomieniu znaczenia działań i/lub rozwój umiejętności kierować nimi, nauczanie i rozwój przyzwyczajzeń, skierowanych na przezwycięzenie czy minimalizację skomplikowanych okoliczności życiowych
Надання притулку	Надання ліжко-місця з комунально-побутовими послугами; створення умов для здобуття дітьми освіти, організація збереження особистих речей, допомога в отриманні безоплатної правової допомоги; допомога в отриманні взаємодії з іншими фахівцями, службами	Nadanie przytułku	Nadanie łóżko-miejsca z usługami komunalno-bytowymi; stworzenie warunków dla otrzymania przez dzieci edukacji, organizacja zachowania rzeczy osobistych, pomoc w otrzymaniu bezpłatnej pomocy prawnej; pomoc w otrzymaniu współdziałania z innymi fachowcami, służbami
Послуга влаштування до сімейних форм виховання	Підбір та навчання прийомних батьків, батьків-вихователів, опікунів-опікувальників; підготовка дитини до влаштування в сім'ю; консультування сімей.	Usługa urzędzenia do rodzinnych form edukacji	Dobór i nauczanie rodziców zastępczych, rodziców-wychowawców, opiekunów; przygotowanie dziecka do urzędzenia do rodziny; konsultowanie rodzin.
Послуга соціальної реабілітації	Навчання, формування, розвиток та підтримка соціально-побутових навичок; допомога у забезпеченні технічними засобами реабілітації	Usługa rehabilitacji socjalnej	Nauczanie, kształtowanie, rozwój i wsparcie przyzwyczajzeń socjalno-bytowych; pomoc w zabezpieczeniu technicznymi środkami rehabilitacji

Послуга соціально-психологічної реабілітації	Надання ліжко-місця з комунально-побутовими послугами; проведення психологічного консультування та психолого-педагогічної корекції з урахуванням індивідуальних потреб дитини; робота спрямована на повернення дитини до біологічної родини.	Usługa rehabilitacji socjopsychologicznej	Nadanie łóżko-miejsca z usługami komunalno-bytowymi; przeprowadzenia konsultowania psychologicznego i korekcji psychopedagogicznej z względu na potrzeb indywidualne dziecka; praca jest skierowana na powrót dziecka do rodziny biologicznej.
Допомога вдома	Допомога у самообслуговуванні, веденні домашнього господарства, організації взаємодії з іншими фахівцями та службами.	Pomoc w domu	Pomoc w samoobsłudze, prowadzeniu gospodarstwa domowego, organizacji współdziałania z innymi fachowcami i służbami.
Догляд стаціонарний	Створення умов для проживання; забезпечення харчуванням, твердим, м'яким інвентарем; допомога у самообслуговуванні.	Opieka stacjonarna	Stworzenie warunków dla pobytu; zabezpieczenie wyżywienia, inwentarza twardego i miękkiego; pomoc w samoobsłudze.
Денний догляд	Забезпечення умов для денного перебування; забезпечення харчування	Opieka dzienna	Zabezpieczenia warunków dla pobytu dziennego; zabezpieczenie wyżywienia.
Підтримане проживання	Надання місця для проживання; навчання, розвиток та підтримка навичок самостійного проживання; організація медичного патронажу	Pobyt poparty	Nadanie miejsca dla pobytu; nauczanie, rozwój i wsparcie przyzwyczajzeń pobytu samodzielnego; organizacja opieki medycznej.
Паліативний хоспісний догляд	Допомога у самообслуговуванні; спостереження за станом здоров'я; допомога у забезпеченні технічними засобами реабілітації	Paliatywna opieka w hospicjum	Pomoc w samoobsłudze; obserwacja stanu zdrowia; pomoc w zabezpieczeniu technicznymi środkami rehabilitacji.
Послуга соціальної адаптації	Допомога у зміцненні, відновленні родинних та суспільно-корисних зв'язків; допомога в аналізі життєвої ситуації; формування та розвиток життєвих умінь	Usługa adaptacji socjalnej	Pomoc w umocnieniu, wznowieniu związków rodzinnych i społecznie-pożytecznych; pomoc w analizie sytuacji życiowej; kształtowanie i rozwój umiejętności życiowych.
Послуга соціальної інтеграції та реінтеграції	Розвиток та підтримка соціальних навичок; представництво інтересів; сприяння в отриманні житла	Usługa włączenia społecznego i reintegracji	Rozwój i wsparcie przyzwyczajzeń socjalnych; przedstawicielstwo interesów; pomoc w otrzymaniu mieszkania.
Послуга абілітації	Сприяння наданню медичної допомоги; психологічна підтримка; консультування; допомога у забезпеченні технічними засобами реабілітації	Usługa integracji	Pomocy nadaniu pomocy leczniczej; wsparcie psychologiczne; konsultowanie; pomoc w zabezpieczeniu środkami technicznymi rehabilitacji.

Соціальний супровід під час працевлаштування	Регулярні зустрічі з отримувачем послуги; відвідування на робочому місці; сприяння в адаптації особи до виконання робочих функцій	Asystencja socjalna podczas zatrudnienia	Regularne spotkania z odbiorcą usługi; odwiedzanie na miejscu pracy; pomoc w adaptacji osoby do wykonania funkcji zawodowych.
Сімейний патронат	Комплексна послуга, що передбачає тимчасовий догляд, виховання та реабілітацію дитини в сім'ї патронатного вихователя на період подолання дитиною, батьками складних життєвих обставин	Patronat rodzinny	Usługa kompleksowa, która przewiduje opiekę tymczasową, edukację i rehabilitację dziecka w rodzinie wychowawcy na okres przezwyciężenia przez dziecko, rodziców skomplikowanych okoliczności życiowych.
Отримувач соціальних послуг, клієнт, об'єкт соціальної роботи	Громадяни(особи), сім'ї, діти, молодь, яким надаються соціальні послуги	Odbiorca socjalnych usług, klient, obiekt socjalnej pracy	Obywatele (osoby), rodziny, dzieci, młodzież, którym nadają się usługi socjalne
Лінк	посилання в гіпертекстових документах, зв'язка між електронними сторінками, яка дозволяє переходити з одної сторінки на іншу.	Link	W technologiach komputerowych, inaczej hiperłącze – element nawigacyjny ułatwiający przemieszczanie się pomiędzy dokumentami, bądź różnymi miejscami w tym samym dokumencie (odsylacz do innego pliku).
Мова	Здатність людини говорити, висловлювати свої думки; сукупність довільно відтворюваних загальноприйнятих у межах даного суспільства звукових знаків для об'єктивного існування явищ і понять, а також загальноприйнятих правил їх комбінування у процесі вираження думок; мовлення властиве кому-небудь; манера говорити; розмова, бесіда; публічний виступ, промова; те, що виражає собою яку-небудь думку, що може бути засобом спілкування.	Mowa	Czynność polegająca na budowaniu i odbiorze (rozumieniu) komunikatów językowych słownych. Czynności tej towarzyszy szereg zachowań niejęzykowych. Dźwiękowe porozumiewanie się dwóch osób, w którym jedna drugą o czymś powiadamia. Jest więc dźwiękowym porozumiewaniem się ludzi. Porozumiewanie się ludzi jest możliwe dzięki znajomości języka, który jest systemem wyrazów i reguł gramatycznych.
Комунікація	Це специфічна культурна форма спілкування, обмін інформацією між людьми за допомогою знаків і символів, при яких інформація передається ціленаправлено, приймається вибірково, взаємодія здійснюється відповідно правил і норм.	Komunikacja	Specyficzna kulturalna forma obcowania, wymiana informacją pomiędzy ludźmi przy pomocy znaków i symboli, przy których informacja udziela się ukierunkowano, przyjmuje się wrywkowo, współdziałanie spełnia się odpowiednio reguł i norm.

Спілкування	Це найбільш широка категорія для означення всіх видів комунікативних, інформаційних і інших контактів людей, включаючи прості форми взаємодії – наприклад, присутність.	Obcowanie	To najbardziej szeroka kategoria dla określenia całych rodzajów komunikatywnych, informacyjnych i innych kontaktów ludzi, włączając proste formy współdziałania – na przykład, obecność.
Мовлення	Це використання мови в комунікативних цілях.	Mówienie	To użycie języka w celach komunikatywnych.
Мовленнєва діяльність	Спеціалізоване використання мовлення в процесі взаємодії між людьми, частковий випадок діяльності спілкування.	Działalność językowa	Specjalistyczne użycie języka w trakcie współdziałania pomiędzy ludźmi, cząstkowy wypadek działalności obcowania.
Мовленнєва комунікація	Інформативна і комунікативна сторони мовленнєвої діяльності.	Komunikacja językowa	Informacyjne i komunikatywne strony działalności językowej.
Компетентність	Це специфічна здібність, яка необхідна для ефективного використання конкретної дії у конкретній предметній галузі і яка включає вузькоспеціальні знання, специфічні предметні навички способи мислення, а також розуміння відповідальності за власні дії.	Kompetencja	To specyficzna zdolność, która jest konieczna dla efektywnego użycia konkretnego działania w konkretnej branży przedmiotowej i która włącza wiedzę wąkospecjalistyczną, specyficzne przedmiotowe przyzwyczajenia sposoby myślenia oraz rozumienie odpowiedzialności za własne działania.
Компетентність	Володіння компетенціє, володіння знаннями, що дозволяють судити про щонебудь. Інтегрований прояв професіоналізму, у якому поєднуються елементи професійної і загальної культури, досвіду, стаж педагогічної діяльності і педагогічної творчості.	Kompetencja	Posiadania kompetencją, posiadania wiedzy, która pozwala sądzić o czymkolwiek. Zintegrowany przejaw profesjonalizmu, w którym jednoczą się elementy fachowej i ogólnej kultury, doświadczenia, staż działalności i twórczości pedagogicznej. i doświadczenie w tej czy innej branży; dobra orientacja z czymkolwiek
Компетентний	Який має достатні знання в будь якій галузі; який з чимнебудь обізнаний; тямущий; який ґрунтується на знанні; кваліфікаційний; який має певні повноваження; повноправний; повновладний.	Kompetentny	mający odpowiednie kompetencje do pełnienia swoich obowiązków, wypowiedzania się w określonych sprawach i podejmowania właściwych decyzji, dostarczający rzetelnych informacji

Компетенція	Коло повноважень, наданих законом, статутом чи іншим актом конкретному органі або посадовій особі, а також знання і досвід у тій чи іншій галузі; добра обізнаність із чим-небудь	Kompetencja	Koło uprawnień, nadanych przez prawo, statut czy inny akt konkretnemu organowi albo funkcjonariuszowi oraz wiedza i doświadczenie w tym czy innym zakresie; dobra orientacja w czymkolwiek
Мовна компетенція	Знання учасниками комунікації мови (мовного коду), тобто правил, за якими формуються правильні мовні конструкції та повідомлення, здійснюється їх трансформація	Kompetencja językowa	Wiedzy przez uczestników komunikacji językowej (kodu językowego), czyli reguł, według których formują się prawidłowe konstrukcje językowe i zawiadomienia, odbywa się ich transformacja. Pojęcie z zakresu gramatyki generatywnej, oznaczające znajomość języka przez jego użytkowników. Jest to znajomość nieuświadomiana, która pozwala na budowanie zdań, których użytkownicy języka nigdy wcześniej nie słyszeli, parafrazować zasłyszane zdania, a także oceniać wypowiedzi pod kątem poprawności językowej. Posiadanie kompetencji językowej powiązane jest z procesem internalizacji gramatyki.
Комунікативна	1. Сукупність знань про спілкування в різноманітних умовах із різними комунікантами, а також знань вербальних і невербальних засад інтеракції, умінь їх ефективно застосовувати у конкретному спілкуванні в ролі адресанта і адресата. 2. Сукупність комунікативних стратегій і комунікативних правил, постулатів, конвенцій тощо, якими володіють учасники спілкування.	Kompetencja komunikacyjna	Całokształt wiedzy o obcowaniu w rozmaitych warunkach z różnymi komunikantami, a także wiedzy werbalnych i niewerbalnych zasad interakcji, umiejętności je efektywnie stosować w konkretnym obcowaniu w roli nadawcy i adresata. 2. Całokształt strategii komunikacyjnych i reguł komunikatywnych, postulatów, konwencji itp, które posiadają uczestnicy obcowania.

компетенція	Володіння складними комунікативними навиками і уміннями, формування адекватних умінь в нових соціальних структурах, знання культурних норм і обмежень в спілкуванні, знання звичаїв, традицій, етикету в сфері спілкування, дотримання чемності і вихованості; орієнтація в комунікативних засобах, що належать національному менталітету, який виражає рольовий репертуар в рамках певної професії.	Kompetencja komunikacyjna	jednostkowa umiejętność używania języka odpowiednio do odbiorcy oraz do okoliczności towarzyszących procesowi komunikacji. Kompetencja ta oznacza więc umiejętność stosowania reguł gramatycznych, konstruowania wypowiedzi poprawnych i adekwatnych do danej sytuacji. Podstawową jednostką kompetencji komunikacyjnej jest wypowiedź.
Комунікативна компетентність	Заснована на знаннях та чуттєвому досвіді здатність особистості орієнтуватися у ситуаціях спілкування. Наголошуючи на тому, що така здатність передбачає соціально – психологічне навчання, тобто подальшу можливість навчатися спілкуватися.	Kompetencja komunikacyjna	Założona na wiedzę i doświadczeniu zmysłowym zdolność osobistości orientować się w sytuacjach obcowania. Akcentując na tym, że taka zdolność przewiduje socjalne-psychologiczne nauczanie, czyli późniejszą możliwość kształtowania się obcowania.

<p>Комунікативна компетентність</p>	<p>Комунікативна компетентність – це система внутрішніх ресурсів ефективної взаємодії: позицій спілкування, ролей, стереотипів, установок, знань, умінь, навичок. Ефективне спілкування завжди передбачає спонтанний і творчий процес, тому ефективне спілкування – це спілкування, що розвиває. Крім особистісних особливостей до комунікативної компетентності входять особливості пізнавальних процесів й емоційної сфери. В цілому комунікативна компетентність пов’язана з адекватним використанням усієї палітри можливостей. Аналіз поняття комунікативної компетентності дозволяє виявити проблеми обґрунтування критеріїв ефективного спілкування і адекватної відповідності форм спілкування і ситуації спілкування.</p>	<p>Kompetencja komunikacyjna</p>	<p>Kompetencja komunikacyjna – to system zasobów wewnętrznych efektywnego współdziałania: pozycji obcowania, ról, stereotypów, ustawień, wiedzy, umiejętności, przyzwyczajęń. Efektywne obcowanie zawsze przewidyuje spontaniczny i twórczy proces, toż efektywne obcowanie – to obcowanie, co się rozwija. Oprócz osobistości właściwości do komunikatywnej kompetencji wchodzi właściwości poznawczych procesów i emocjonalnego zakresu. Na ogół komunikacyjna kompetencja jest związana z adekwatnym użyciem całej palety możliwości. Analiza pojęcia komunikatywnej kompetencji pozwala ujawnić problemy uzasadnienia kryteriów efektywnego obcowania i adekwatnej odpowiedniości form obcowania i sytuacji obcowania.</p>
<p>Комунікативна компетентність</p>	<p>Під комунікативною компетентністю розуміють здатність встановлювати і підтримувати необхідні контакти з іншими людьми, певну сукупність знань, умінь і навичок, що забезпечують ефективне спілкування</p>	<p>Kompetencja komunikacyjna</p>	<p>Pod kompetencją komunikacyjną rozumieją zdolność ustalać i podtrzymywać konieczne kontakty z innymi ludźmi, pewny całokształt wiedzy, umiejętności i przyzwyczajęń, które zabezpieczają efektywne obcowanie.</p>
<p>Комунікативна компетентність</p>	<p>Це знання предмета, методики його викладання, педагогіки і психології</p>	<p>Kompetencja komunikacyjna</p>	<p>To wiedza przedmiotu, metodyki jego wykładania, pedagogiki i psychologii.</p>

<p>Професійна компетентність</p>	<p>Професійні знання, методичну майстерність, технологічне різноманіття</p>	<p>Kwalifikacje zawodowe</p>	<p>Fachowa wiedza, metodyczne mistrzostwo, technologiczna różnorodność Rozumiane są jako zestaw wiedzy i umiejętności wymaganych do realizacji składowych zadań zawodowych (w wybranej specjalności). Wynikają z określonych dokumentów (świadectw, dyplomów, zaświadczeń) i stwarzają domniemanie, że legitymujący się nimi człowiek ma odpowiednie kompetencje.</p>
<p>Професійна компетентність</p>	<p>Спроможність кваліфіковано виконувати професійну діяльність, певні завдання і обов'язки. Вона об'єднує знання, переконання, цінності, вміння, навички, що визначають її відповідність у виконанні поставлених завдань</p>	<p>Kwalifikacje zawodowe</p>	<p>Sposobność wykwalifikowano wykonywać fachową działalność, pewne zadania i obowiązki. Ona jednoczy wiedzę, przeświadczenie, wartości, umiejętności, przyzwyczajenia, co wyznacza jej odpowiedniość w wykonaniu postawionych zadań</p>
<p>Професійна компетентність</p>	<p>Професійну компетентність розглядає В.О. Сластьонін через імітаційне моделювання завдань у структурі педагогічної діяльності.</p>	<p>Kwalifikacje zawodowe</p>	<p>Kwalifikacje zawodowe rozpatruje W. O. Slastionin przez naśladowcze modele zadań w strukturze działalności pedagogicznej.</p>

Нетворкінг	соціальна і професійна діяльність, спрямована на те, щоб за допомогою кола друзів і знайомих максимально	Networking	działalność socjalna i zawodowa, proces wymiany informacji, zasobów, wzajemnego poparcia i możliwości, prowadzony dzięki korzystnej sieci wzajemnych kontaktów.
------------	--	------------	---

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Абрамович С. Д. Мовленнєва комунікація : [підручник] / С. Д. Абрамович, М. Ю. Чікарська. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 472 с.
2. Антонюк Н.А. Українська мова: тренувальні тестові завдання. Довідковий матеріал/ Ніна Анатоліївна Антонюк. К.: Грамота, 2016. 216с.
3. Бацевич Ф. С. Вступ до лінгвістичної генології : навчальний посібник / Флорій Сергійович Бацевич. К. : Академія, 2006. 248 с.
4. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : [підручник.] / Флорій Сергійович Бацевич. К. : Академія, 2004. 334 с.
5. Башманівська Л.А. Пишу диктанти самостійно :практикум для самопідготовки абітурієнтів / Любов Андріївна Башманівська. Житомир.: Вид-во ЖДУ ім.Івана Франка, 2006. 103 с.
6. Башманівська Л.А., Башманівський В.І. Дикція й емісія голосу. Виразність професійного мовлення журналіста: навч.-метод. посібн. для самостійної роботи студентів і дистанц. навч. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2022. 108 с.
7. Бондарчук Л.І. Культура ділового мовлення : Навчальний посібник. Житомир: «Полісся», 2005. С.232
8. Вандишев В. М. Риторика : екскурс в історію вчень і понять : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / В. М. Вандишев. К. : Кондор, 2003. – 262
9. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. К. Ірпінь : ВТФ «Перун», 2004. 1440 с.
10. Власне висловлювання Інструктивно-методичні матеріали для підготовки екзаменаторів із перевірки відкритих завдань зовнішнього незалежного оцінювання 2016 року з української мови і літератури. / [Н. Білоус, О. Данилейко, І. Климець, Т. Коханевич, С. Ломакович, І. Мамчич, Л. Овдій,

А. Панченко, Н. Синявська, В. Терещенко, В. Бойко]. Вінниця.: Український центр оцінювання якості освіти, 2016. 68 с.

11. Глущик С.В. Сучасні ділові папери: Навч. Посіб. для вищ. та серед. спец. навч. закл. / Сергій Васильович Глущик, Олена Володимирівна Дияк, Світлана Володимирівна Шевчук. К.: А.С.К., 2005. 400 с.

12. Голос людини та вокальна робота з ним : монографія / [Г. Є. Стасько, О. Д. Шуляр, М. Ю. Сливоцький та ін.]. – Івано-Франківськ : Видавництво Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2010. 336 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/pv/2911.pdf> (дата звернення: 15.03.2026).

13. Голубовська І.В. Українська ділова мова Дистанційна форма навчання: навчально-методичний посібник для студентів нефілологічних спеціальностей. / Ірина Владиславівна Голубовська. Житомир: Вид.-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2007. – 124 с.

14. Грицан Н.В. Техніка сценічного мовлення: навч.-метод. посібн. 2-ге вид., переробл. і доповн. Івано-Франківськ, 2020. 286 с.

15. Гриценко Т.Б. Українська мова та культура мовлення: навчальний посібник для студентів аграрних вищих навчальних закладів та коледжів. / Тетяна Борисівна Гриценко К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 536 с.

16. Дзюбишина-Мельник Н. Поняття «рідна мова» в контексті сучасних реалій // Мовознавство: доповіді та повідомлення IV Міжнародного конгресу українців. – К., 2002.

17. Ділова українська мова: Тест. завдання: Навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / Світлана Володимирівна Шевчук, Олена Леонідівна Доценко, Валентина Григорівна Дейнега К.: А.С.К., 2005. 216 с.

18. Довідник здобувача з питань атестації наукових кадрів вищої кваліфікації/[укладач Н.П. Бірук]. Житомир: Вид.-во Житомирський держ. ун-ту імені І. Франка, 2017. 26 с.

19. Довідник Здобувача з питань атестації наукових кадрів вищої кваліфікації/[Н.П. Бірук]. Житомир.: Вид-во ЖДУ ім.Івана Франка, 2017. 26 с.
20. Донченко Н. Постановка мовного голосу як основа опанування артистом майстерністю словесної дії. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2018. № 1. С. 164–168.
21. Єлісovenко Ю.П. Ораторське мистецтво: постановка голосу й мовлення: навч. посіб. / за ред. В.В.Різуна. Київ : Атіка, 2008. 204 с. URL: <https://surl.li/zzibfa> (дата звернення: 12.12.2024).
22. Життєва компетентність особистості : науково-методичний посібник / [ред. Л. В. Сохань, І. І. Єрмаков, Г. М. Нессен]. – К. : Богдана, 2003. 520 с.
23. Залібовська-Ільніцька З. В. Зміст діяльності фахівця соціальної сфери у територіальних центрах соціального обслуговування (надання соціальних послуг). Суспільство та національні інтереси. 2025. № 5 (13). С. 131-142. ISSN 3041-1572.
24. Залібовська-Ільніцька З. В. Різні підходи до дослідження комунікативної компетентності майбутніх вчителів початкових класів / З. В. Залібовська-Ільніцька // Модернізація вищої освіти у контексті євроінтеграційних процесів : Збірник наукових праць учасників Всеукраїнського методологічного семінару з міжнародною участю. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. С. 159–163.
25. Залібовська-Ільніцька З. В. Розвиток критичного мислення – передумова комунікативної компетентності майбутніх вчителів / З. В. Залібовська-Ільніцька // Творча особистість вчителя як передумова інноваційних процесів у початковій школі : збірник наукових праць Всеукр. наук.-практ. конф. / за ред. В. Г. Тарасова. Житомир : Вид-во ЖДУ, 2004. С. 122–128.

26. Залібовська-Ільніцька З. В. Сніховська І. Е. Соціальні характеристики особистісних криз здобувачів вищої освіти в умовах війни: результати дослідження. Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»). 2026. № 1 (59). С. 686-696.
27. Залібовська-Ільніцька З. В. Соціальні аспекти супроводження українських дітей на відпочинок та оздоровлення за кордон в умовах воєнного стану. Вісник науки та освіти. 2025. № 4 (34). С. 1240-1251. ISSN 2786-6165
28. Залібовська-Ільніцька З. В. Формування комунікативної компетентності майбутніх вчителів / З. В. Залібовська-Ільніцька // Вісник ЖДПУ. – Житомир, 2003. – № 13. С. 124–127.
29. Залібовська-Ільніцька З. В. Формування комунікативної компетентності молодших школярів на уроках рідної мови / З. В. Залібовська-Ільніцька // Збірник наукових праць міжрегіональної наук.-практ. конф. / за ред. В. Г. Тарасова. Житомир : Вид-во ЖДУ, 2003. – С. 88–90.
30. Залібовська-Ільніцька З. В. Категорійний аналіз базових понять дослідження проблеми формування комунікативної компетентності майбутніх вчителів / З. В. Залібовська-Ільніцька // Вісник ЖДПУ. Житомир, 2004. № 14. С. 45–46.
31. Зубков Сучасна українська ділова мова /Микола Григорович Зубков. Донецьк: СПДФО Сердюк В.І., 2005. 448 с.
32. Климова К. Я. Основи культури і техніки мовлення : навч.посіб. для студ. вищих навч. закл. / Катерина Яківна Климова. К. : Ліра, 2007. – 240 с.
33. Козловець М. А., Залібовська-Ільніцька З. В. Соціальний захист внутрішньо переміщених осіб як складова державної соціальної політики України: законодавчі засади. Успіхи і досягнення у науці. 2025. № 19. С. 516–526.

34. Конторчук Г. К. Стилїстика української мови :Практичний курс: Посібник для студентів філологічних спеціальностей. / Галина Кирилівна Конторчук. Житомир.: ПП «Рута», 2009. – 212 с.
35. Кравцова І.А., Шпачук Л.Р. Основи культури і техніки мовлення: навч. посібн. Кривий Ріг : КП ДВНЗ «КНУ», 2013. 294 с.
36. Кравченко Т.В. Вправи на переклад в процесі навчання іноземній мові технічних спеціальностей. URL: <https://kamts1.kpi.ua/sites/default/f> (дата звернення: 12.01.2026).
37. Ларрі Кінг, Білл Гїлберт «Як розмовляти будь з ким, будь-коли і будь-де. Секрети успішного спілкування» / пер. з англ. Н. Борис. Дніпро: Моноліт, 2019. 204 с.
38. Маслова Т. Проблема жанрової стратифікації наукової статті. URL: https://kamts1.kpi.ua/sites/default/files/files/maslova_problema.pdf (дата звернення: 13.01.2026).
39. Методичні рекомендації для самостійної роботи з освітнього компонента «Культура професійного мовлення фахівців соціальної сфери» для підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності 231 «Соціальна робота» першого (бакалаврського) рівня / Уклад.: З. В. Залїбовська-Ільніцька. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2024. 40 с.
40. Мухачова О.В. Особливості та труднощі перекладання наукових текстів URL: <https://openarchive.nure.ua/server/api/core/bitstreams/77f89908-1542-4567-9622-50524661d1be/content> (дата звернення: 12.02.2026)
41. Наказ Міністерства соціальної політики України «Про затвердження кваліфікаційної характеристики професії «Фахівець із соціальної роботи» (23/03/2016 № 285) URL: <http://www.msp.gov.ua/documents> (дата звернення: 12.02.2026)
42. Охріменко Н.Д., Підгурська В.Ю. Культура ділової комунікації: навчально-методичний посібник для студентів перших курсів негуманітарних

факультетів (денної та заочної форм навчання). / Неля Дмитрівна Охріменко, Валентина Юріївна Підгурська Житомир : Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2005. 124с.

43. Паламар Л.М., Кацавець Г.М. Мова ділових паперів: Практичний посібник . / Лариса Максимівна Паламар, Ганна Миколаївна Кацавець. К.: Либідь, 2000. 296с.

44. Погиба Л.Г., Грибіниченко Т.О., Баган М.П. Складання ділових паперів. Практикум: Навч. Посібник. / Людмила Георгіївна Погиба, Тетяна Олександрівна Грибіниченко, Мирослава Петрівна Баган Київ: Либідь, 2002. – 240с.

45. Попович Н. Специфіка розвитку техніки мовлення майбутніх фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи. Інноваційна педагогіка. Випуск 21. Т. 3. 2020. С. 14–18.

46. Рускуліс Л., Дружененко Р. Формування культури усного мовлення студентів спеціальності «Ведучий телевізійних програм»: стан і перспективи. Актуальні питання гуманітарних наук. 2023. Т. 3. Вип. 60. С. 275–281.

47. Тріфаніна Л. Техніка мовлення як основа формування риторичної особистості. Вісник науки та освіти. 2024. № 6 (24). С. 980–989

48. Український правопис. Стандарт державної мови. Національна комісія зі стандартів державної мови. URL: <https://mova.gov.ua/storage/app/sites/19/2026/rishennja-komisiji/01-03/sdm-ukrayinskii-pravopis-vidannia.pdf> (дата звернення: 12.02.2026)

49. Чайка Г.Л. Культура ділового спілкування менеджера: Навч. посібник. / Галина Леонідівна Чайка К.:Знання , 2005. 442с.

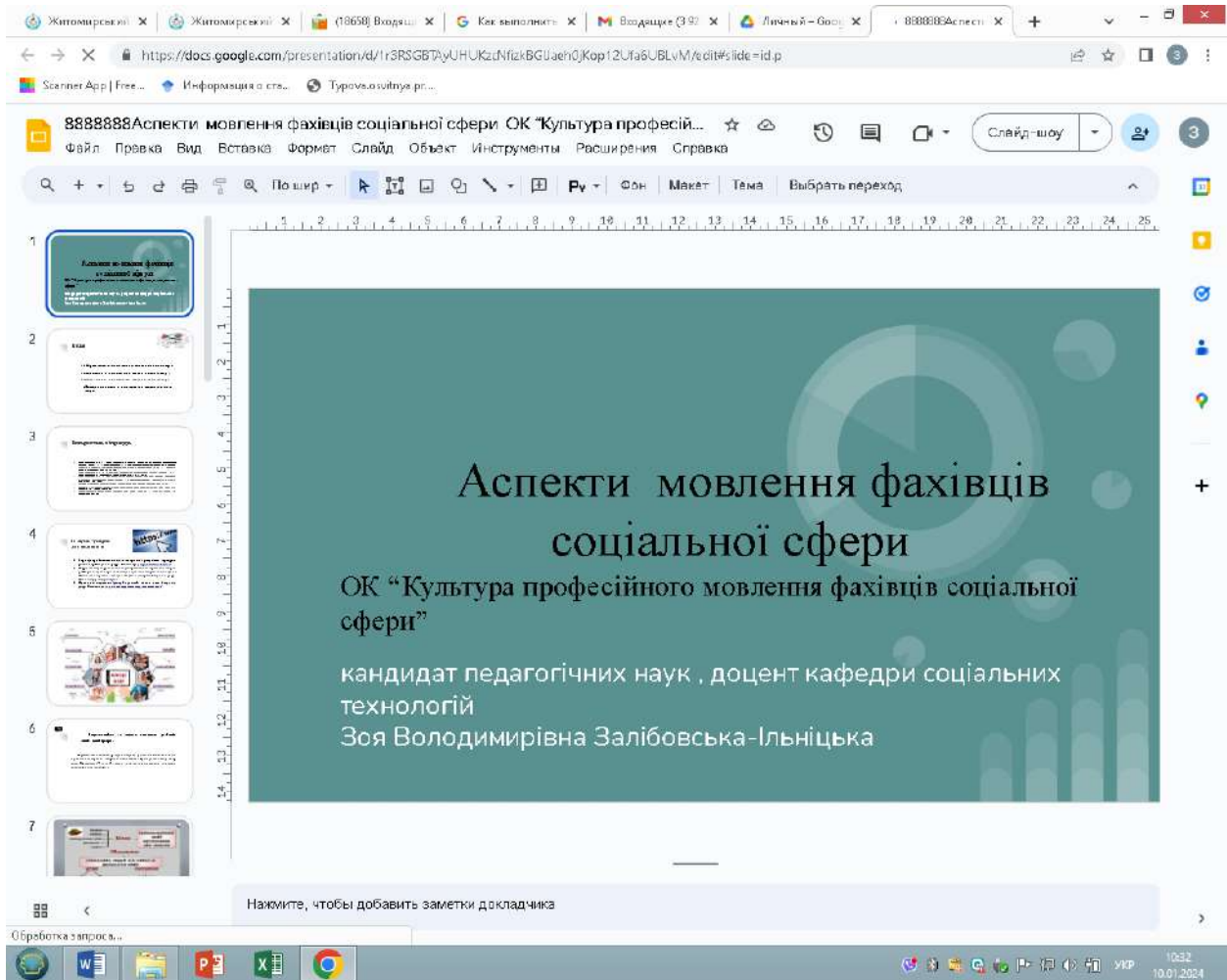
50. Шевчук С.В. Ділове мовлення. Модульний курс: Підручник 3-є вид. / Світлана Володимирівна Шевчук – К. Видавництво Арії., 2007. 448 с.

51. Яхонтова Т. В. Лінгвістична генеологія наукової комунікації: монографія / Т. В. Яхонтова. Л.: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. 420 с.

52. Snikhovska I., Soloviova L., Bereziuk J., Poplavska S., Zalibovska-Ilnitska, Z. The role of evaluative nouns in shaping modern English movie discourse: An axiological and morphological analysis. *English Language Teaching Educational Journal*. 2026. Vol. 9, iss. 1. P. 109–120.

ДОДАТКИ

Додаток А Скріни презентацій лекцій

Найдовша скоромовка українською мовою – 724 слова!

У четвер четвертого числа о четвертій дня у центрі столиці садівник розсадівникувався. Та так розсадівникувався, що разом з садом троянд висадив ще й сад азалій, сад каприфолій та розарій у садочку навпроти, потім ще навпроти, та ще навпроти. Там, де росла липа біля Пилипа, який жив із Пилипицею та пилипеленятами. Якраз із пилипеленятами у цей час пиляв Пилип поліна з лип. Притупив пилку Пилип. А потім Пилип і Пилипко поливали липки. Виросли липки й у Пилипа, й у Пилипка. А Пилипиця напекла пироги перепечені, перцем переперчені. Бо була засмучена, змучена та вимучена тим, що всю ніч миші в шафі шаруділи, шість шарфів шерстяних з'їли. І хотіла влізти в шафу кішка, там де шурхотить у шафі мишка. Але мишка раз прийшла до кішки, уклонила кішці в ніжки, кішці – смішки, мишці – нітрішки. Та обидва потім так вимокли-перемокли під жахливою зливою під кущем, з жуком та джмелем, що здружилися. Тому був собі коточок, украв собі клубочок – та й сховався в куточок. А Пилипица плакала-неплакала, їй плакати – нема коли. Та так з відчаю, що шарфи з'їли, голосила-переголосила, що заболіло горло в господині, бо багато говорила, переговорила, перенаговорювала на мишку, кішку, й сусідську кішку й мишку, та ще й шишки на сосні та шахи на столі. І побігла стежинами, поміж ожинами, туди, де у діброві – дуби, під дубами – гриби, трава – між грибами, хмарки – над дубами. Й млин стоїть, скоро не вистоїть. Прилетіли горобці – говорили про крупці; не про крупці, не про крупицю, а про круп'ячко. От і набрала Пилипиця на млині борошна та крупячка жменями й торбинами. А на пагорбі одна торба впала та котилася з високого горба, в торбі паляниця Пилипу й Пилипиці. Пилип знизу верещить, Пилипиця зверху пищить, торбина тріщить. Одначе котилася вона, не перекотилася, тріщала, та не тріснула. Як раз у цей час їхала Хима до Максима візком-тарадайкою; тарадайка торохкоче, сива кобила везти не хоче. Бо підкова клокаче. Наче лелека до лелеченят летіла й клетотіла. От біля тарадайки з її хазяйкою й спіймала Пилипиця торбицю. А поруч чорно-білий чорногуз у болото чорне вгруз і чапля сохла, чапля чахла, чапля здохла. Дорогою Пилипиця зупинилася біля броду, біля саду, там, де бабин виораний город. Де барабанять по городу бараболя та горох. А горох у городі виріс небувалий, одначе горобці город пограбували. Одне втішило, що бабин біб розцвів у дощ. Буде бабі біб у борщ. Набрала й бобів собі господиня, й гороху. А трохи далі в горішнику горішенька горішками обвішана. Обтрушують горішки Орішка та Тимішка. Попросила в малих малу жменю малих горіхів для милих своїх малих. Їхній батько Гриць ніс горіх через поріг. Став на горіх, упав на поріг. Тому що всю ніч пильно поле пильнував, перепелів полював. А Пилипиця згадала, як приснивсь сьогодні сон сусідці, що приніс їй сусіда сік з суниці. То вона вже за суницю не питала, лише горіхів повну жменю набрала. Й побігла знов Пилипиця поміж ожинами назад стежинами додому, щоб напекти для синів-молодців свіженьких млинців, пироги ж були – перепечені, перцем переперчені. А вона ж, мов та квочка, що ходить коло кілочка, водить діточок коло квіточок, над своїми синами носить без устану. Тому за годину були у печі смачні та гарячі пшеничні калачі. Зі свіжою ожиною, бабиними бобами, горохом та сиром з горіхами з горішника, що збирали Тимошка й Оришка. І хвалили молодці ті млинці на молоці і гарячі калачі, що пеклися у печі. Коржі – з медом, коржі – з маком, і смаження – з пастернаком, і галушкі – з лютим перцем, господиню з добрим серцем, що ще й сусідам усім за спасибі дала ще й хрону, дала риби, МАківку – до мачини, перченятко – до перчини. А потім чорним вечором пригостила й синів, і гостей чаєм з печивом. А дідусь Опанас купив ананас. Кликав: “Приходьте до нас – почастуємо вас!”. А Пилипиця стільки наготувала-переготувала, що не до ананасів їй було, і вона кликала-перекликала усіх сусідів та їхніх сусідів із сусідніх дворів до себе, та накликала усе місто. Їли-їли – не переїли, та ще й на завтра лишилося. Тож хочеш їсти калачі – не лежи на печі! От такий вийшов бенкет на весь світ, а все через того садівника, що розсадівникувався своєю розсадою троянд.

(Автор Анастасія Сміхова)

Весела абетка

Тести «Культура професійного мовлення фахівців соціальної сфери»

- 1) Для друку на електронному носії стандартний шрифт документів повинен бути розміром:
- а) 12–14 кеглів (поінтів) шрифтом Times New Roman
 - б) 10–12 кеглів (поінтів) шрифтом Times New Roman
 - в) 11–13 кеглів (поінтів) шрифтом Times New Roman
- 2) Документи державного зразка повинні мати відступи (колонститули) на полях:
- а) 20 мм — верхній та нижній, 30 мм — лівий; 10 мм — правий.
 - б) 25 мм — верхній та нижній, 35 мм — лівий; 15 мм — правий.
 - в) 28 мм — верхній та нижній, 38 мм — лівий; 18 мм — правий.
- 3) Чи допустимо за новим ДСТУ 4163:2020 оформлювати дату у зворотній послідовності: рік, місяць, день місяця? Наприклад: 2021.09.07:
- а) так, допустимо
 - б) ні
- 4) Підпис (відповідно Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22.05.2003 р. № 851-IV) у реквізитах електронного документа, до складу яких він входить,
- а) замінюють електронним підписом.
 - б) замінюють іншим реквізитом.
 - в) не ставлять
- 5) Документ, що відтворює інформацію іншого документа і всі його зовнішні ознаки чи частину їх.
- а) копія документа
 - б) бланк
 - в) реквізит
 - б) Стандартний аркуш паперу з відтвореними на ньому незмінними реквізитами документа і місцем, відведеним для інформації-це:
- а) бланк
 - б) інструкція
 - в) план
- 7) Культура професійного мовлення фахівців соціальної сфери-це:
- а) ОК ідентична «Українській мові за професійним спрямуванням»
 - б) ОК, яка сприяє удосконаленню культури професійного мовлення ФСС
 - в) ОК, яка тренує тільки писемне мовлення фахівців соціальної сфери.
- 8) «Мова » і «мовлення » – це тотожні поняття:
- а) так
 - б) ні
 - в) не знаю
- 9) Аргумент-це:
- а) це система висловлювань, з яких одне – висновок – обґрунтовується за допомогою усіх інших резонів (доказів)
 - б) доказ
 - в) план
- 10) Питання-це:
- а) форма мислення, яка здійснює головним чином не інформативну ,а директивну функцію

- б) форма мислення, яка здійснює головним чином не директивну, а інформативну функцію
- в) інформація

Підготовка рефератів

Підготовка рефератів передбачає глибокий та детальний аналіз проблеми, винесеної у назву реферату.

Алгоритм підготовки.

- Ознайомтеся з вимогами до реферату.
- Оберіть тему реферату.
- Підберіть літературу, у якій розкривається тема реферату. При підборі літератури Ви можете користуватися бібліотечними каталогами (алфавітним, предметним або систематичним).
- Складіть план реферату.
- Опрацюйте літературні джерела, користуючись порадами до конспектування першоджерел.
- Систематизуйте опрацьований матеріал відповідно до плану реферату.
- Дайте власний критичний аналіз та оцінку висвітленої проблеми.
- Оформіть реферат відповідно до вимог.
- Здайте реферат викладачу у зазначений термін.

Вимоги до написання реферату

1. Титульний аркуш реферату включає повну назву університету і кафедри, на якій виконано реферат. Нижче розміщується назва реферату. Далі зазначається прізвище, ім'я і по-батькові студента, що виконав реферат, назва факультету і групи, прізвище викладача, під керівництвом якого написано реферат. Внизу аркуша по центру вказується місто і рік написання реферату.

2. На другій сторінці розміщується зміст реферату із вказівкою сторінок початку кожного пункту реферату. Він не може повторювати назви або структуру використаних для написання реферату джерел. Автор реферату повинен самостійно скласти план викладу обраної теми і відобразити це у змісті.

3. Об'єм реферату складає 10 і більше сторінок формату А-4, інтервал – одинарний, поля – 1,5см. Розмір шрифту – 14. Реферат може бути написаний і власною рукою з відповідним коректуванням об'єму.

4. При написанні реферату необхідно використати не менше 4 джерел із списку літератури по даній темі, які повинні бути вказані в алфавітному порядку на останній сторінці реферату.

5. Література для написання реферату може бути використана із вказаного викладачем переліку, рекомендована на лекціях або семінарах. Найкраще, коли література для розкриття теми підбирається студентом

самостійно, оскільки це складає невід'ємну частину роботи над рефератом і враховується при його оцінці.

6. Тему реферату, вибрану із загального переліку тем, студент може розширити, внести певні зміни у назву, але попередньо узгодивши це із викладачем.

7. При прямому цитуванні одного із джерел у кінці цитати у квадратних дужках вказується номер джерела за списком літератури до реферату і - через кому – сторінка цитованого тексту.

8. Текст реферату повинен оформлятися від першої або третьої особи (“Я”, “Автор реферату” і т. п.), а не від імені автора джерела (книги, статті, монографії тощо) і не безособово. Повинна бути присутня оцінка книги або іншого джерела з позицій автора реферату.

9. Реферат є формою наукової роботи, тому виклад матеріалів у ньому повинен ґрунтуватися на доказах, підтвердженнях, послідовності, системі, а не на емоціях і бажаннях автора.

Редагувати список використаних джерел

1. Положення про національну соціальну сервісну службу України (затверджено постановою КМУ від 26 серпня 2020 р. № 783) 14
2. Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» від 21.06.2001. № 2558-III)
3. Політико-управлінська еліта України: соціо-психологічний аналіз [Текст] : монографія / Марія Пірен ; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. - Чернівці : Рута, 2013. - 423 с.
4. Соціологія управління та організацій [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / Л. М. Димитрова ; Національний технічний ун-т «Київський політехнічний ін-т2. - 2-ге вид., виправ. і доп. - К. : Політехніка НТТУ «КПІ2 : Ліра-К, 2005. - 156 с
5. Організаційна поведінка [Текст] : навч. посіб. / Н. Ю. Бутенко [и др.] ; заг. ред. Н. Ю. Бутенко; Державний вищий навчальний заклад "Київський національний економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана". - К. : КНЕУ, 2008. - 744 с.
6. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К. – Ірпінь : ВТФ «Перун», 2004. – 1440 с.
7. Залібовська-Ільніцька З. В. Категорійний аналіз базових понять дослідження проблеми формування комунікативної компетентності майбутніх вчителів / З. В. Залібовська-Ільніцька // Вісник ЖДПУ. – Житомир, 2004. – № 14. – С. 45–46.
8. Понятійно-термінологічний білінгвальний словник: соціальна педагогіка // Terminology
Bilingual Dictionary: Social Pedagogy / Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка; Авт.-уклад.
Світлана Михайлівна Ситняківська, Інна Володимирівна Літяга; За заг. ред. Наталія
Андріївна Сейко.– Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2014.– 186 с.

Соціальні задачі

Соціальна задача №1

У ліцеї №3 виникла соціальна ситуація, яка потребувала втручання фахівця соціальної сфери. Учень 5 класу Олег під час перерви бігав коридором разом з іншими дітьми та випадково розбив м'ячем вікно у класі. Після цього хлопець дуже злякався, почав плакати та намагався втекти зі школи, бо боявся покарання.

Класний керівник повідомив, що Олег виховується у неблагополучній сім'ї. Мати сама виховує двох дітей, часто працює допізна, сім'я має складне матеріальне становище. Батько дитини не проживає з родиною та не бере участі у вихованні. Через постійні конфлікти вдома хлопець став замкнутим, інколи проявляє агресію та має проблеми з поведінкою у школі.

У цій ситуації було порушено правила поведінки у закладі освіти та пошкоджено майно ліцею. Однак соціальний працівник повинен не лише звернути увагу на сам проступок, а й зрозуміти причини поведінки дитини.

Як фахівець соціальної сфери, я б спочатку провела бесіду з Олегом у спокійній атмосфері, без крику та осуду. Важливо пояснити дитині наслідки її вчинку, але при цьому підтримати її психологічно. Потрібно дати зрозуміти, що проблему можна вирішити мирним шляхом.

Після цього необхідно провести зустріч із матір'ю хлопця, щоб обговорити ситуацію та дізнатися більше про умови проживання і виховання дитини. Соціальний працівник може порадити звернення до психолога, а також запропонувати сім'ї соціальну підтримку, якщо вона її потребує.

Також доцільно організувати профілактичну роботу у класі: провести виховну годину про відповідальність, правила поведінки та способи вирішення конфліктів без агресії.

Рішення ситуації полягало б у тому, що Олег визнав свою провину, попросив вибачення у адміністрації ліцею та допоміг прибрати уламки скла разом із технічним працівником під контролем дорослих. Мати пообіцяла поступово компенсувати збитки. Школа, у свою чергу, не застосовувала суворих покарань, а вирішила допомогти дитині адаптуватися та покращити її поведінку через підтримку психолога і соціального педагога. Головне завдання фахівця соціальної сфери не лише покарати дитину за порушення, а й допомогти їй подолати складні життєві обставини та запобігти подібним ситуаціям у майбутньому.

Умова соціальної задачі

Об'єкти і суб'єкти соціальної задачі	Соціальні проблеми	Етичні принципи, яких повин дотримуватись
--------------------------------------	--------------------	---

		фахівець соціальної сфери
Сергій, 15 років	Не вміння здобувача освіти висловлювати свої емоції	
Директор ліцею-Олег Сергійович, 52 років	Домовитись про встановлення вікна. Знайти спонсора, щоб внесли оплату за нове пластикове вікно	
Соціальний педагог-Олена Вікторівна, 25 років	Написати інформаційне повідомлення щодо ситуації, яка склалася. Підготуватися до індивідуальної розмови з учнем.	
Практичний психолог-Надія Петрівна, 26 років	Підготуватися до консультацій з батьками	

Розв'язок соціальної задачі (мінімізація соціальної проблеми)

Соціальна задача №2

В закладі загальної середньої освіти, закритого типу (тобто діти мешкали на території закладу) в одну зі спальних приміщень хлопців почали зникати речі, починаючи від зарядних пристроїв і закінчуючи дорогими парфумами. В один з днів коли після обіду коли був вільний час, хлопці помітили як Влад забирає зі столу парфуми і несе їх кудись, після того як повернувся власник цих парфумів, хлопці почали проводити огляд його речей і під подушкою знайшли ковпачок з-під парфумів. Розповівши про це вихователю та адміністрації було застосовано превентивні заходи, тобто з класу зібрали характеристику на даного учня та почали розглядати питання про відрахування, після прибуття його мами до ліцею, вона заперечувала причетність сина, та і сам учень заперечував свою причетність, проте адміністрація ухвалили рішення про відрахування даного учня з навчального закладу. Пізніше виявилось, що даний учень намагався вкрати іменну чашку іншого учня. Також Влад вживав нікотинові подушечки (снюс), а зараз перебує під кримінальною відповідальністю за держ зраду.

Соціальна задача №3

Підліток Світлана (15) яка навчається в загальноосвітньому закладі і Анджела (16).

Світлана систематично обкрадала Фору та Аврору. Світлана розраховувала, що немає протикрадіжної системи.

Одного разу Світлана взяла з собою Анджелу у фору. Анджела нічого не підозрюючи погодилась з нею піти. Про те цього разу їх спіймала охорона та викликала поліцію. В наслідок чого Анджела знаходиться під досудовим розслідуванням, а Світлана відбулася лише пояснювальною запискою. Ми фахівці соціальної сфери професійного училища однієї із здобувачок освіти. Світлана позбавлена батьківського піклування та перебуває на обліку соціальних служб.

Розв'язування ситуації студентами

Анджела (проблеми)	Світлана (проблеми)
1. Проблеми з законом	1. Проблеми з законом
2. Спілкування з батьками	2. у спілкуванні з друзями
3. У працевлаштуванні	3. у працевлаштуванні
Соц проблеми	
1. Винесено догану	3. У роз'яснювальній роботі
2. Змінити/удосконалити заходи в гуртожитку	
Потреби (A)	Проблеми (C)
Купити їсти	Задовільнити свою звичку
У дружбі	У спілкуванні
	Визнання іншими
Етичні принципи	
	2. Конфіденційність
	3. Повага до гідності
	3. Толерантність